📚 חוברת 2 – טקסטים 11–20 · רגיל

מאגר טקסטים לכיתה ט' – הבנת הנקרא · מסלול רגיל

💡 בחוברת עשרה טקסטים. בתחילתה מהדורה למורה (מפתח תשובות ומחוון), ואחריה דפי העבודה לתלמידים לפי הסדר.

תוכן החוברת

טקסט 11 · 🤝 אפשר לחשוב אחרת ולהישאר חברים (טור דעה)

טקסט 12 · 💚 "אפשר לדבר על זה": נוער שובר את השתיקה (כתבה)

טקסט 13 · 🥾 ארבעה ימים, שלושים קילומטר, שכבה אחת (כתבה)

טקסט 14 · 🪶 מילים שאי אפשר להחזיר (טקסט מידעי)

טקסט 15 · 🎻 הכינור בארון (סיפור קצר)

טקסט 16 · 🏊 "באימון אני לומדת להפסיד. בכיתה – לא לוותר" (ראיון)

טקסט 17 · 🔎 בלשי האמת: איך מזהים ידיעת כזב? (טקסט מידעי)

טקסט 18 · 🎨 קיר אפור או קיר מדבר? (טור דעה)

טקסט 19 · 🌍 חברה לעט מקצה העולם (כתבה)

טקסט 20 · 🤔 שאלות שאין להן תשובה בסוף הספר (טקסט עיוני)

🧑‍🏫 מהדורה למורה – אפשר לחשוב אחרת ולהישאר חברים

טור דעה · כיתה ט' · חברה ומעורבות · מסלול רגיל

💡 מבנה הדף: פתיחה ← טקסט בפסקאות מסומנות ← חלק א' איתור (רמה א') ← חלק ב' הסקה, השוואה ומונח (רמה ב') ← חלק ג' טיעון ועמדה (רמה ג') ← משימת כתיבה ← כרטיס יציאה.

חלק א' – איתור מידע

1. היכן התנהל הוויכוח בשלבים השונים, לפי פסקה א'? ציינו שלושה מקומות. · בשיעור חינוך, בהפסקה, בקבוצת ההודעות של הכיתה.

2. מה גילה הכותב על הנימוק של יונתן (פסקה ג')? · אחיו הקטן חולה הרבה, והחופש הוא הזמן היחיד שבו כל המשפחה נוסעת יחד.

3. מנו שניים מ"כללי המחלוקת" שמציע הכותב (פסקה ו'). · שניים מאלה: לתקוף רעיונות ולא אנשים; לחזור במילים שלך על מה שהשני אמר; לא לנהל ויכוח רציני בקבוצה; מותר להישאר בלי הסכמה.

חלק ב' – הסקה, השוואה ומונח

4. (הסקה) מה אפשר להסיק מן המשפט "בסוף כבר לא זכרתי למה בכלל חשבתי שצריך לקצר את החופש. זכרתי רק שאני חייב לנצח"? · שהוויכוח הפך ממאבק על רעיון למאבק על כבוד ויוקרה; הכעס והרצון לנצח השתלטו על המחשבה.

5. (השוואה) השוו בין ויכוח בקבוצת ההודעות לבין שיחה פרטית פנים מול פנים, לפי פסקה ה'. · בקבוצה – אין פנים וטון, מתפרשים לא נכון, יש קהל ולכן קשה להודות בטעות; פנים מול פנים – רואים רגשות, שומעים טון, אין קהל וקל יותר להתפשר.

6. (מונח) הסבירו את המשפט "דעה היא לא אדם" (פסקה ד'), והביאו שתי דוגמאות מן הטור: אחת לביקורת על דעה ואחת לתקיפת אדם. · אפשר לחלוק על רעיון בלי לפגוע באדם. ביקורת על דעה: "העמדה שלך לא משכנעת אותי"; תקיפת אדם: "אתה תמיד כזה", "תמיד חושב שהוא יודע הכול".

חלק ג' – טיעון ועמדה

7. יש הטוענים שעדיף להימנע מוויכוחים עם חברים כדי לשמור על החברות, ויש הטוענים שוויכוחים דווקא מחזקים חברות. באיזו עמדה אתם תומכים? נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הטור או מניסיונכם. · תשובה פתוחה: עמדה + נימוק + ראיה ("ויכוחים מחדדים את המחשבה", שבוע השתיקה, הסוף – מתווכחים וצוחקים).

משימת כתיבה – מה בודקים

8. בחרו נושא שחלקו עליו בכיתה (למשל תלבושת אחידה). כתבו את העמדה שלכם בשלוש שורות, ואחר כך הציגו בהגינות, בשלוש שורות, את העמדה ההפוכה – כמו בתרגיל של המחנכת. · שתי עמדות מוצגות בהגינות, נימוק לכל אחת, ללא פגיעה אישית, לשון מכבדת.

📋 מחוון לתשובה הפתוחה (חלק ג')

4 – מצוין · עמדה ברורה בפתיחה; שני נימוקים הגיוניים; הוכחה או דוגמה מדויקת מן הטקסט (עם ציון פסקה); סיכום; לשון תקינה ומכבדת.

3 – טוב · עמדה ברורה; נימוק אחד מפותח היטב; דוגמה מן הטקסט או מן הניסיון; מבנה מסודר.

2 – חלקי · עמדה קיימת אך לא חדה; נימוק כללי; אין דוגמה או שהדוגמה אינה קשורה.

1 – בהתחלה · חוזר על הטקסט בלי עמדה, או עמדה בלי נימוק.

👩‍🏫 מהדורה למורה – "אפשר לדבר על זה": נוער שובר את השתיקה

כתבה · כיתה ט' · נפש ורגש · מסלול רגיל

💡 מבנה הדף: פתיחה ← טקסט בפסקאות מסומנות ← חלק א' איתור (רמה א') ← חלק ב' הסקה, השוואה ומונח (רמה ב') ← חלק ג' טיעון ועמדה (רמה ג') ← משימת כתיבה ← כרטיס יציאה.

חלק א' – איתור מידע

1. מי תלו את הפוסטר, ומה הם עושים (פסקה ב')? · חמישה תלמידי ט' מקבוצת "נאמני חוסן"; עוזרים להפוך שיחה על רגשות לרגילה ומפנים למבוגר הנכון.

2. ציינו שלושה דברים מן הרשימה "מה עוזר ביום־יום" (פסקה ה'). · שלושה מאלה: הליכה בחוץ, מוזיקה, כתיבה ביומן, שינה מסודרת, ספורט, שיחה עם חבר או בן משפחה.

3. מה אפשר להגיד לחבר שמספר משהו קשה, לפי עדי (פסקה ו')? · "אני שומעת אותך", "תודה שסיפרת לי".

חלק ב' – הסקה, השוואה ומונח

4. (הסקה) מדוע, לדעתכם, התמלא הקיר בפתקים תוך שבוע? מה זה מלמד על התלמידים בבית הספר? · כי רבים חיכו להזדמנות לשתף בלי שם ובלי בושה; זה מלמד שהקשיים נפוצים, ושתלמידים רבים מרגישים לבד אף שאינם.

5. (השוואה) השוו בין "עצב רגיל" לבין מצב שבו "מרגישים רע לאורך זמן", לפי פסקה ד'. · עצב רגיל – חלק מהחיים, חולף. מצב ממושך – נמשך זמן רב, מפסיקים ליהנות, שינויים בשינה ובאכילה; בו חשוב במיוחד לספר למבוגר.

6. (מונח) הסבירו את הדימוי של אלון "זה כמו להחזיק מטריה. הגשם לא מפסיק, אבל אתה פחות רטוב" (פסקה ה'). · הדברים הקטנים לא מעלימים את הקושי (הגשם), אבל מגינים ומקלים עלינו (פחות רטוב) – הם כלים להתמודדות ולא פתרון קסם.

חלק ג' – טיעון ועמדה

7. יש הטוענים שבכל בית ספר צריך לקיים שיעור קבוע על רגשות ובריאות הנפש, ויש הטוענים שאלה נושאים פרטיים שמקומם בבית. באיזו עמדה אתם תומכים? נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הכתבה או מניסיונכם. · תשובה פתוחה: עמדה + נימוק + ראיה (הבושה, קיר הפתקים, ההשוואה לבריאות הגוף, הקשבה לחבר).

משימת כתיבה – מה בודקים

8. כתבו שלושה פתקי עידוד קצרים לקיר – כל אחד לקורא אחר (מישהו לחוץ לפני מבחן, מישהו שמרגיש לבד, מישהו שעבר יום קשה). · שלושה פתקים מותאמים, לשון חמה ומכבדת, ללא הבטחות קסם, פנייה ישירה.

📋 מחוון לתשובה הפתוחה (חלק ג')

4 – מצוין · עמדה ברורה בפתיחה; שני נימוקים הגיוניים; הוכחה או דוגמה מדויקת מן הטקסט (עם ציון פסקה); סיכום; לשון תקינה ומכבדת.

3 – טוב · עמדה ברורה; נימוק אחד מפותח היטב; דוגמה מן הטקסט או מן הניסיון; מבנה מסודר.

2 – חלקי · עמדה קיימת אך לא חדה; נימוק כללי; אין דוגמה או שהדוגמה אינה קשורה.

1 – בהתחלה · חוזר על הטקסט בלי עמדה, או עמדה בלי נימוק.

👩‍🏫 מהדורה למורה – ארבעה ימים, שלושים קילומטר, שכבה אחת

כתבה · כיתה ט' · זהות ותרבות · מסלול רגיל

💡 מבנה הדף: פתיחה ← טקסט בפסקאות מסומנות ← חלק א' איתור (רמה א') ← חלק ב' הסקה, השוואה ומונח (רמה ב') ← חלק ג' טיעון ועמדה (רמה ג') ← משימת כתיבה ← כרטיס יציאה.

חלק א' – איתור מידע

1. כמה תלמידים יצאו למסע, וכמה ימים נמשך (פסקה א')? · מאה ועשרים תלמידים; ארבעה ימים.

2. ציינו שתיים מן השאלות שהעלו המדריכים ליד המדורה (פסקה ד'). · שתיים מאלה: איזה מקום מרגיש כמו בית? מה סיפרו הסבים על הגעתם? מה הייתם רוצים לתת לקהילה?

3. אילו שתי ביקורות הועלו על המסע (פסקה ו')? · יותר מדי שעות הליכה ומעט זמן חופשי / האוכל ביום השלישי; צורך בחלופות מסודרות לתלמידים עם קשיים רפואיים.

חלק ב' – הסקה, השוואה ומונח

4. (הסקה) מה אפשר להסיק מן הסיפור של שירה בעלייה על הקשר בין קושי לבין גיבוש של קבוצה? · דווקא ברגעי קושי אנשים עוזרים זה לזה, גם בלי להכיר; הקושי המשותף יוצר קרבה ותחושת שייכות.

5. (השוואה) השוו בין שירה בתחילת המסע לבין שירה בסופו – ביחס לשכבה וביחס לעצמה (פסקאות ג' ו־ז'). · בהתחלה – הכירה כעשרים אנשים, הרגישה שהיא מעכבת. בסוף – מכירה את כולם, מרגישה שייכת ובטוחה ביכולתה "לעלות על הר גם כשכואב".

6. (מונח) מה פירוש המונח "זהות" לפי ענבל (פסקה ה')? הסבירו בלשונכם והביאו דוגמה מן הכתבה. · זהות נבנית מסיפורים, ממקומות ומאנשים, ולא רק מלימוד בכיתה. דוגמה: מבט על הכנרת, סיפור משפחה של חבר ליד המדורה.

חלק ג' – טיעון ועמדה

7. יש הטוענים שמסע שכבתי של כמה ימים צריך להיות חובה לכל תלמידי ט', ויש הטוענים שעדיף לתת לתלמידים לבחור אם להשתתף. באיזו עמדה אתם תומכים? נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הכתבה או מניסיונכם. · תשובה פתוחה: עמדה + נימוק + ראיה (גיבוש בעלייה, שיחות המדורה, הביקורות, תלמידים עם קשיים רפואיים).

משימת כתיבה – מה בודקים

8. ענו על אחת משאלות המדורה – "איזה מקום בארץ מרגיש לכם כמו בית?" – בפסקה של 8–10 שורות, עם תיאור חושי (מראה, קול, ריח). · פתיחה, תיאור מקום עם פרטים חושיים, הסבר למה הוא "בית", סיום אישי.

📋 מחוון לתשובה הפתוחה (חלק ג')

4 – מצוין · עמדה ברורה בפתיחה; שני נימוקים הגיוניים; הוכחה או דוגמה מדויקת מן הטקסט (עם ציון פסקה); סיכום; לשון תקינה ומכבדת.

3 – טוב · עמדה ברורה; נימוק אחד מפותח היטב; דוגמה מן הטקסט או מן הניסיון; מבנה מסודר.

2 – חלקי · עמדה קיימת אך לא חדה; נימוק כללי; אין דוגמה או שהדוגמה אינה קשורה.

1 – בהתחלה · חוזר על הטקסט בלי עמדה, או עמדה בלי נימוק.

👩‍🏫 מהדורה למורה – מילים שאי אפשר להחזיר

טקסט מידעי · כיתה ט' · טכנולוגיה ורשת · מסלול רגיל

💡 מבנה הדף: פתיחה ← טקסט בפסקאות מסומנות ← חלק א' איתור (רמה א') ← חלק ב' הסקה, השוואה ומונח (רמה ב') ← חלק ג' טיעון ועמדה (רמה ג') ← משימת כתיבה ← כרטיס יציאה.

חלק א' – איתור מידע

1. ציינו שלוש תוצאות אפשריות של לשון הרע לפי פסקה א'. · השפלת אדם, פגיעה בשמו הטוב, גרימה לאחרים להתרחק ממנו.

2. אילו שתי זכויות מנסה החוק לאזן (פסקה ב')? · חופש הביטוי והזכות לשם טוב.

3. למה משולות המילים בתלמוד ובספרות המוסר (פסקה ג')? · לחץ – יורים אותו והוא פוגע רחוק.

חלק ב' – הסקה, השוואה ומונח

4. (הסקה) מדוע, לדעתכם, נאמר בסוף פסקה ד' ש"ברשת, הרוח הזאת מהירה פי אלף"? מה הכותב רוצה שנסיק? · שברשת דברים מתפשטים מהר מאוד ולקהל עצום, ולכן הנזק של לשון הרע גדול עוד יותר ואי אפשר להחזיר אותו.

5. (השוואה) השוו בין שתי הדוגמאות בפסקה ה' – שיתוף ציון של תלמיד, ודיווח למורה על תלמיד שמציק. במה הן דומות, ובמה שונות? · דומות: בשתיהן מדובר במידע שלילי ונכון. שונות: הראשונה משפילה, פוגעת בפרטיות ואין בה תועלת; השנייה מכוונת להגן על נפגע ופונה למי שיכול לטפל.

6. (מונח) הסבירו את המונח "שמירת הלשון" (פסקה ג') ואת הקשר שלו למשפט "מי שעוצר... משדר לכולם שבקבוצה הזאת לא מדברים כך" (פסקה ז'). · שמירת הלשון – זהירות בדיבור, הימנעות מלשון הרע ומהפצתה. מי שעוצר רכילות שומר בעצמו על לשונו, וגם קובע נורמה לקבוצה כולה.

חלק ג' – טיעון ועמדה

7. יש הטוענים שאם משהו נכון – מותר לפרסם אותו, ויש הטוענים שגם דבר נכון אסור לפרסם אם הוא פוגע בלי תועלת. באיזו עמדה אתם תומכים? נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הטקסט או מניסיונכם. · תשובה פתוחה: עמדה + נימוק + ראיה (דוגמת הציון, ההגנה בחוק – אמת ועניין ציבורי, ההלכה, משל הנוצות).

משימת כתיבה – מה בודקים

8. כתבו משל משלכם (6–8 שורות) – בסגנון משל הנוצות – שמלמד על כוחן של מילים ברשת. · עלילה קצרה, דמויות, נמשל ברור, קשר לרשת, משפט מוסר השכל.

📋 מחוון לתשובה הפתוחה (חלק ג')

4 – מצוין · עמדה ברורה בפתיחה; שני נימוקים הגיוניים; הוכחה או דוגמה מדויקת מן הטקסט (עם ציון פסקה); סיכום; לשון תקינה ומכבדת.

3 – טוב · עמדה ברורה; נימוק אחד מפותח היטב; דוגמה מן הטקסט או מן הניסיון; מבנה מסודר.

2 – חלקי · עמדה קיימת אך לא חדה; נימוק כללי; אין דוגמה או שהדוגמה אינה קשורה.

1 – בהתחלה · חוזר על הטקסט בלי עמדה, או עמדה בלי נימוק.

👩‍🏫 מהדורה למורה – הכינור בארון

סיפור קצר · כיתה ט' · נפש ורגש · מסלול רגיל

💡 מבנה הדף: פתיחה ← טקסט בפסקאות מסומנות ← חלק א' איתור (רמה א') ← חלק ב' הסקה, השוואה ומונח (רמה ב') ← חלק ג' טיעון ועמדה (רמה ג') ← משימת כתיבה ← כרטיס יציאה.

חלק א' – איתור מידע

1. אילו ציונים הופיעו בתעודה של אליה (פסקה א')? · מאה במתמטיקה, מאה באנגלית, תשעים ושמונה במדעים.

2. ממתי מנגנת אליה, ומה עשתה בכיתה ח' (פסקה ב')? · מגיל שבע; ניגנה סולו בטקס סוף השנה.

3. מה גילתה אליה בתחתית הטופס, ומה לא סיפרה לאיש (פסקה ג')? · שורה על מגמת מוזיקה בהתאם למבחן קבלה; שנרשמה למבחן.

חלק ב' – הסקה, השוואה ומונח

4. (הסקה) מה אפשר להסיק מן המשפט "החיוך הזה התחיל, לאט לאט, לכאוב לה בלסת" (פסקה א')? · שהחיוך נעשה מאולץ: אליה מרגישה לחץ ומשחקת תפקיד של "הבת המושלמת" שמצופה ממנה, ולא מרגישה שמחה אמיתית.

5. (השוואה) השוו בין מה שאליה מרגישה "מול מאה במבחן" לבין מה שהיא מרגישה כשהיא מנגנת (פסקה ה'). · מול הציון – הישג חיצוני, הצלחה שמשמחת אחרים; בנגינה – חוויה פנימית עמוקה, תחושה ש"מישהו אחר מנגן דרכה", ביטוי עצמי ואהבה.

6. (מונח) אבא אומר: "אני לא מאוכזב ממך. אני מפחד בשבילך. זה לא אותו דבר." הסבירו את ההבדל בין "אכזבה" לבין "פחד בשביל מישהו", ומה זה מלמד על "לחץ משפחתי להישגים". · אכזבה – תחושה שהילד לא עמד בציפיות; פחד בשביל מישהו – דאגה לעתידו מתוך אהבה. הלחץ של ההורים נובע לא פעם מאהבה ומפחד (מהעבר של אבא), ולא מחוסר הערכה.

חלק ג' – טיעון ועמדה

7. יש הטוענים שהורים צריכים להחליט על המגמה של ילדיהם, כי הם מבינים יותר בעולם העבודה; ויש הטוענים שההחלטה צריכה להיות של התלמידים. באיזו עמדה אתם תומכים? נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הסיפור או מניסיונכם. · תשובה פתוחה: עמדה + נימוק + ראיה (הניסיון של אבא, "אף אחד לא מתפרנס מכינור", החוויה של אליה בנגינה, השיחה בסוף).

משימת כתיבה – מה בודקים

8. כתבו את השיחה של אליה ואבא אחרי מבחן הקבלה – בחרו אם התקבלה או לא (8–10 שורות של דיאלוג). · דיאלוג עם סימני פיסוק נכונים, עקביות עם הדמויות, פתרון או התפתחות ביחסים.

📋 מחוון לתשובה הפתוחה (חלק ג')

4 – מצוין · עמדה ברורה בפתיחה; שני נימוקים הגיוניים; הוכחה או דוגמה מדויקת מן הטקסט (עם ציון פסקה); סיכום; לשון תקינה ומכבדת.

3 – טוב · עמדה ברורה; נימוק אחד מפותח היטב; דוגמה מן הטקסט או מן הניסיון; מבנה מסודר.

2 – חלקי · עמדה קיימת אך לא חדה; נימוק כללי; אין דוגמה או שהדוגמה אינה קשורה.

1 – בהתחלה · חוזר על הטקסט בלי עמדה, או עמדה בלי נימוק.

👩‍🏫 מהדורה למורה – "באימון אני לומדת להפסיד. בכיתה – לא לוותר"

ראיון · כיתה ט' · עתיד ובחירות · מסלול רגיל

💡 מבנה הדף: פתיחה ← טקסט בפסקאות מסומנות ← חלק א' איתור (רמה א') ← חלק ב' הסקה, השוואה ומונח (רמה ב') ← חלק ג' טיעון ועמדה (רמה ג') ← משימת כתיבה ← כרטיס יציאה.

חלק א' – איתור מידע

1. כמה אימונים יש לדנה ביום, ובאילו שעות (פסקה א')? · שניים: שש עד שבע וחצי בבוקר, חמש עד שבע בערב.

2. ציינו שלוש דרכים שבהן דנה מספיקה ללמוד (פסקה ג'). · חוזרת על חומר באוטובוס, פותרת תרגילים בהפסקה, לוח זמנים מדויק, מבקשת עזרה/מתאמת מבחנים מראש.

3. מה דנה מפספסת בגלל השחייה (פסקה ו')? · מסיבות, בילויים עם חברות בערב, לפעמים ימי הולדת.

חלק ב' – הסקה, השוואה ומונח

4. (הסקה) דנה אומרת: "הבנתי שיותר זה לא תמיד טוב יותר" (פסקה ד'). מה אפשר להסיק מכך על הקשר בין מנוחה להצלחה? · מנוחה ואיזון הם חלק מההצלחה; עומס יתר פוגע בביצועים, וויתור מחושב יכול לשפר.

5. (השוואה) השוו בין התגובה של דנה להפסד בעבר לבין תגובתה היום (פסקה ה'). מה השתנה, ואיך זה עוזר לה בלימודים? · בעבר – בכתה אחרי כל הפסד; היום – שואלת מה למדה, מנתחת ומשפרת. כך היא מתמודדת גם עם מבחן לא מוצלח בלי לוותר.

6. (מונח) הסבירו את המונח "להישרף" כפי שדנה משתמשת בו (פסקה ז'). מה, לדבריה, גורם לכך? · להגיע לשחיקה ולאובדן ההנאה והרצון, עד שעוזבים. זה קורה כשהספורט הופך ל"רק לחץ" ולא נעשה מתוך אהבה.

חלק ג' – טיעון ועמדה

7. יש הטוענים שספורטאים מצטיינים צריכים לקבל הקלות בלימודים (פחות מבחנים, ציון מותאם), ויש הטוענים שכל התלמידים צריכים לעמוד באותן דרישות. באיזו עמדה אתם תומכים? נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הראיון או מניסיונכם. · תשובה פתוחה: עמדה + נימוק + ראיה (סדר היום של דנה, תיאום עם מורים "כל עוד אני אחראית", משמעת).

משימת כתיבה – מה בודקים

8. בנו לוח זמנים שבועי לתלמיד או לתלמידה שמשלבים תחביב תובעני עם לימודים, והוסיפו שלוש עצות מן הראיון. · טבלה שבועית סבירה הכוללת שינה ומנוחה, שלוש עצות מן הראיון בניסוח שלכם.

📋 מחוון לתשובה הפתוחה (חלק ג')

4 – מצוין · עמדה ברורה בפתיחה; שני נימוקים הגיוניים; הוכחה או דוגמה מדויקת מן הטקסט (עם ציון פסקה); סיכום; לשון תקינה ומכבדת.

3 – טוב · עמדה ברורה; נימוק אחד מפותח היטב; דוגמה מן הטקסט או מן הניסיון; מבנה מסודר.

2 – חלקי · עמדה קיימת אך לא חדה; נימוק כללי; אין דוגמה או שהדוגמה אינה קשורה.

1 – בהתחלה · חוזר על הטקסט בלי עמדה, או עמדה בלי נימוק.

👩‍🏫 מהדורה למורה – בלשי האמת: איך מזהים ידיעת כזב?

טקסט מידעי · כיתה ט' · טכנולוגיה ורשת · מסלול רגיל

💡 מבנה הדף: פתיחה ← טקסט בפסקאות מסומנות ← חלק א' איתור (רמה א') ← חלק ב' הסקה, השוואה ומונח (רמה ב') ← חלק ג' טיעון ועמדה (רמה ג') ← משימת כתיבה ← כרטיס יציאה.

חלק א' – איתור מידע

1. מה היו התוצאות של המכתב המזויף ביום ראשון (פסקה א')? · עשרות תלמידים איחרו, וכמה לא הגיעו למבחן.

2. ציינו שלוש מטרות שלשמן יוצרים ידיעות כזב בכוונה (פסקה ב'). · שלוש מאלה: להצחיק, למשוך צפיות ולהרוויח מפרסומות, לפגוע באדם, לשנות את דעת הציבור.

3. מנו שלושה סימני אזהרה לידיעת כזב (פסקה ה'). · שלושה מאלה: כותרת בצעקה וסימני קריאה, "דחוף"/"מה שלא רוצים שתדעו", שגיאות כתיב, היעדר פרטים, בקשה לשתף לפני שימחקו.

חלק ב' – הסקה, השוואה ומונח

4. (הסקה) מדוע, לדעתכם, האמינו התלמידים למכתב במהירות כזאת? הסבירו בעזרת שתי סיבות מפסקה ג'. · המכתב הגיע מחברים בקבוצה (אמון), ועורר רגש של שמחה; וגם סיפר את מה שרצו לשמוע (הטיית האישור) – יום חופש.

5. (השוואה) השוו בין ידיעת כזב שנוצרת בטעות לבין ידיעת כזב שנוצרת בכוונה (פסקה ב'). במה הן שונות, ובמה דומות? · שונות בכוונה: בטעות – הבנה לא נכונה; בכוונה – כדי להצחיק, להרוויח, לפגוע או להשפיע. דומות: שתיהן שקריות ומתפשטות מהר, ושתיהן גורמות נזק.

6. (מונח) הסבירו את המשפט "בכל פעם שאנחנו עוצרים לפני שיתוף, אנחנו שוברים שרשרת" (פסקה ז'). · ידיעת כזב מתפשטת מאדם לאדם כמו שרשרת; מי שבודק ולא משתף עוצר את ההפצה ומונע מהשקר להגיע לאחרים.

חלק ג' – טיעון ועמדה

7. יש הטוענים שבית הספר צריך ללמד "בילוש מידע" כמקצוע קבוע, ויש הטוענים שזו אחריות של ההורים ושל הרשתות עצמן. באיזו עמדה אתם תומכים? נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הטקסט או מניסיונכם. · תשובה פתוחה: עמדה + נימוק + ראיה (מקרה המכתב, ארגז הכלים, זיופי תמונות וקול).

משימת כתיבה – מה בודקים

8. קיבלתם בקבוצה ידיעה: "מחר נסגרים כל הקניונים בעיר – תשתפו!" כתבו את שלבי הבדיקה שתעשו (לפחות ארבעה), ואת ההודעה שתכתבו בקבוצה אחרי הבדיקה. · ארבעה שלבים מארגז הכלים, נימוק לכל שלב, הודעה מנומסת ומבוססת.

📋 מחוון לתשובה הפתוחה (חלק ג')

4 – מצוין · עמדה ברורה בפתיחה; שני נימוקים הגיוניים; הוכחה או דוגמה מדויקת מן הטקסט (עם ציון פסקה); סיכום; לשון תקינה ומכבדת.

3 – טוב · עמדה ברורה; נימוק אחד מפותח היטב; דוגמה מן הטקסט או מן הניסיון; מבנה מסודר.

2 – חלקי · עמדה קיימת אך לא חדה; נימוק כללי; אין דוגמה או שהדוגמה אינה קשורה.

1 – בהתחלה · חוזר על הטקסט בלי עמדה, או עמדה בלי נימוק.

👩‍🏫 מהדורה למורה – קיר אפור או קיר מדבר?

טור דעה · כיתה ט' · זהות ותרבות · מסלול רגיל

💡 מבנה הדף: פתיחה ← טקסט בפסקאות מסומנות ← חלק א' איתור (רמה א') ← חלק ב' הסקה, השוואה ומונח (רמה ב') ← חלק ג' טיעון ועמדה (רמה ג') ← משימת כתיבה ← כרטיס יציאה.

חלק א' – איתור מידע

1. אילו שינויים קרו ליד הקיר אחרי שצויר הלווייתן (פסקה א')? · אנשים עצרו לצלם, זקנים ישבו מולו, השכנים דיברו זה עם זה.

2. ציינו שתי טענות של המתנגדים לאמנות רחוב (פסקה ב'). · שתיים מאלה: הקיר שייך למישהו ומרססים בלי רשות; מי קובע מה יפה; ריסוס מאפשר גם קללות וסמלים פוגעים; ניקוי עולה כסף.

3. מה ענתה האמא לילדה ששאלה מי צייר את הלווייתן (פסקה ז')? · "מישהו שאהב את השכונה."

חלק ב' – הסקה, השוואה ומונח

4. (הסקה) מדוע, לדעתכם, בחרה הכותבת להציג קודם את טענות המתנגדים? מה זה תורם לאמינות שלה? · כדי להראות שהיא הוגנת ומכירה את הצד השני; טיעון שמתמודד עם טענות נגדיות משכנע יותר ונראה שקול.

5. (השוואה) השוו בין מוזיאון לבין אמנות רחוב, לפי פסקה ג'. · מוזיאון – צריך להגיע, לפעמים לשלם ולהרגיש שייך; אמנות רחוב – מגיעה אל כולם, בלי כרטיס, הופכת את העיר לגלריה פתוחה.

6. (מונח) הסבירו את המונח "ונדליזם", ואת ההבחנה שעושה הכותבת בינו לבין אמנות (פסקה ה'). · ונדליזם – הרס מכוון של רכוש. ההבחנה: לא ביופי אלא ברשות ובכבוד – ציור בלי הסכמה או כדי לפגוע הוא ונדליזם; ציור ברשות שמכבד את המקום – אמנות.

חלק ג' – טיעון ועמדה

7. האם לדעתכם כדאי שבית הספר יקצה קיר שעליו תלמידים יוכלו לצייר באופן חופשי? הביעו עמדה, נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הטור או מניסיונכם. · תשובה פתוחה: עמדה + נימוק + ראיה (הלווייתן ששינה את השכונה, טענות המתנגדים, "קירות פתוחים" בליווי, רשות וכבוד).

משימת כתיבה – מה בודקים

8. תכננו ציור לקיר בבית הספר: מה יצויר, איזה מסר הוא מעביר, ואיך תדאגו שיהיה "ברשות ובכבוד" (8–10 שורות). · תיאור חזותי, מסר ברור, שלבי קבלת רשות ושיתוף, קשר לטור.

📋 מחוון לתשובה הפתוחה (חלק ג')

4 – מצוין · עמדה ברורה בפתיחה; שני נימוקים הגיוניים; הוכחה או דוגמה מדויקת מן הטקסט (עם ציון פסקה); סיכום; לשון תקינה ומכבדת.

3 – טוב · עמדה ברורה; נימוק אחד מפותח היטב; דוגמה מן הטקסט או מן הניסיון; מבנה מסודר.

2 – חלקי · עמדה קיימת אך לא חדה; נימוק כללי; אין דוגמה או שהדוגמה אינה קשורה.

1 – בהתחלה · חוזר על הטקסט בלי עמדה, או עמדה בלי נימוק.

👩‍🏫 מהדורה למורה – חברה לעט מקצה העולם

כתבה · כיתה ט' · זהות ותרבות · מסלול רגיל

💡 מבנה הדף: פתיחה ← טקסט בפסקאות מסומנות ← חלק א' איתור (רמה א') ← חלק ב' הסקה, השוואה ומונח (רמה ב') ← חלק ג' טיעון ועמדה (רמה ג') ← משימת כתיבה ← כרטיס יציאה.

חלק א' – איתור מידע

1. ציינו שלושה פרטים שמיכאלה סיפרה על עצמה במכתב הראשון (פסקה א'). · שלושה מאלה: בת 14, גרה בעיר גדולה בדרום אמריקה, לומדת בבית ספר יהודי עם 80 תלמידים, אוהבת לרקוד, לא יודעת הרבה עברית.

2. באיזו תדירות מתכתבים הזוגות, ובאילו שפות (פסקה ב')? · פעם בשבועיים; בעברית, אנגלית וקצת ספרדית. ופעם בחודש מפגש וידאו.

3. אילו התמודדויות של בני הנוער מהקהילה מתוארות בפסקה ד'? · להיות הילד היחיד שלא מגיע לבית הספר בחג, להסביר מה זה "כשר", להיתקל באמירות לא נעימות.

חלק ב' – הסקה, השוואה ומונח

4. (הסקה) מה אפשר להסיק מדברי יובל: "להיות יהודי שם זה משהו שעושים יחד, בכוונה"? · שבקהילה קטנה בתפוצות הזהות היהודית דורשת בחירה ומאמץ משותף, ואינה מובנת מאליה כמו בישראל; היא מחזקת את הקשר בין חברי הקהילה.

5. (השוואה) השוו בין ההנחה של התלמידים הישראלים בתחילת הפרויקט לבין מה שגילו בסופו (פסקה ה'). · בהתחלה – חשבו שהם ילמדו את האחרים על ישראל; בסוף – גילו שגם הם למדו הרבה: על קהילה, גאווה בזהות ואומץ להיות שונה (ושיר שבת חדש).

6. (מונח) הסבירו את המונח "בגובה העיניים" (פסקה ב'), והראו בעזרת דוגמה מן הכתבה שהקשר אכן היה כזה. · יחס שוויוני, בלי צד "נותן" וצד "מקבל". דוגמה: שני הצדדים לומדים זה מזה (שיר השבת, הספר המשותף בשתי שפות, "את החברה שלי מהבית השני").

חלק ג' – טיעון ועמדה

7. יש הטוענים שכל תלמיד בישראל צריך להכיר באופן אישי בני נוער מקהילות יהודיות בעולם, ויש הטוענים שזה לא תפקידו של בית הספר. באיזו עמדה אתם תומכים? נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הכתבה או מניסיונכם. · תשובה פתוחה: עמדה + נימוק + ראיה (מה למדו יובל ונועם, הספר המשותף, "בגובה העיניים").

משימת כתיבה – מה בודקים

8. כתבו מכתב ראשון לחבר או לחברה לעט בקהילה יהודית מעבר לים (8–10 שורות): הציגו את עצמכם, ספרו על מנהג אחד מן הבית, ושאלו שתי שאלות. · פתיחה וחתימה, הצגה עצמית, מנהג מוסבר, שתי שאלות פתוחות, לשון ידידותית ופשוטה.

📋 מחוון לתשובה הפתוחה (חלק ג')

4 – מצוין · עמדה ברורה בפתיחה; שני נימוקים הגיוניים; הוכחה או דוגמה מדויקת מן הטקסט (עם ציון פסקה); סיכום; לשון תקינה ומכבדת.

3 – טוב · עמדה ברורה; נימוק אחד מפותח היטב; דוגמה מן הטקסט או מן הניסיון; מבנה מסודר.

2 – חלקי · עמדה קיימת אך לא חדה; נימוק כללי; אין דוגמה או שהדוגמה אינה קשורה.

1 – בהתחלה · חוזר על הטקסט בלי עמדה, או עמדה בלי נימוק.

👩‍🏫 מהדורה למורה – שאלות שאין להן תשובה בסוף הספר

טקסט עיוני · כיתה ט' · זהות ותרבות · מסלול רגיל

💡 מבנה הדף: פתיחה ← טקסט בפסקאות מסומנות ← חלק א' איתור (רמה א') ← חלק ב' הסקה, השוואה ומונח (רמה ב') ← חלק ג' טיעון ועמדה (רמה ג') ← משימת כתיבה ← כרטיס יציאה.

חלק א' – איתור מידע

1. הביאו שתי דוגמאות לשאלות פילוסופיות מתוך פסקה ב'. · "האם תמיד אסור לשקר?", "מה הופך מישהו לחבר אמיתי?"

2. מה נאמר במשנה במסכת אבות, לפי פסקה ג'? · "אם אין אני לי – מי לי? וכשאני לעצמי – מה אני? ואם לא עכשיו – אימתי?"

3. ציינו שלוש דרכים שהציעו פילוסופים לחשוב על טוב ורע (פסקה ה'). · לבדוק את התוצאות; לשמור על כללים שאסור להפר; לשאול מה היה עושה אדם טוב והגון.

חלק ב' – הסקה, השוואה ומונח

4. (הסקה) מדוע, לדעתכם, מפסיקים רוב האנשים לשאול "למה?" כשהם גדלים? מה אפשר להסיק מכך על הצורך בלימוד פילוסופיה? · כי מתרגלים לתשובות ומתביישים; לכן צריך לעודד בכוונה את השאלה ולחזור לסקרנות של הילדות.

5. (השוואה) השוו בין "דע את עצמך" לבין "אם אין אני לי – מי לי?" (פסקה ג'). מה משותף לשני הרעיונות, ובמה הם שונים? · משותף: שניהם מפנים את האדם להתבונן בעצמו. שונים: "דע את עצמך" – הכרה עצמית; המשנה מוסיפה גם אחריות על עצמי, התייחסות לאחרים ("כשאני לעצמי – מה אני?") ודחיפות לפעול ("אם לא עכשיו").

6. (מונח) הסבירו מהו "ניסוי מחשבתי", ומה הקשר בין ניסוי הספינה לבין השאלה "מי אני?". · סיפור דמיוני שעוזר לחשוב על שאלה מופשטת. כמו הקרשים בספינה, גם הגוף והדעות שלנו מתחלפים – ולכן נשאלת השאלה מה נשאר קבוע ומגדיר את "אני".

חלק ג' – טיעון ועמדה

7. יש הטוענים שצריך להוסיף לתוכנית הלימודים בחטיבה שיעור פילוסופיה קבוע, ויש הטוענים שזה בזבוז זמן על שאלות שאין להן תשובה. באיזו עמדה אתם תומכים? נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הטקסט או מניסיונכם. · תשובה פתוחה: עמדה + נימוק + ראיה (קהילת חקירה, "אין מנצחים", דילמות טוב ורע בכיתה, "את הקול שלכם").

משימת כתיבה – מה בודקים

8. בחרו אחת מן הדילמות בפסקה ה' (למשל: האם מותר לשקר כדי לא לפגוע?). כתבו פסקת עמדה, והתמודדו עם טענה נגדית אחת (8–10 שורות). · עמדה ברורה, שני נימוקים, טענה נגדית והתמודדות איתה, דוגמה, סיום.

📋 מחוון לתשובה הפתוחה (חלק ג')

4 – מצוין · עמדה ברורה בפתיחה; שני נימוקים הגיוניים; הוכחה או דוגמה מדויקת מן הטקסט (עם ציון פסקה); סיכום; לשון תקינה ומכבדת.

3 – טוב · עמדה ברורה; נימוק אחד מפותח היטב; דוגמה מן הטקסט או מן הניסיון; מבנה מסודר.

2 – חלקי · עמדה קיימת אך לא חדה; נימוק כללי; אין דוגמה או שהדוגמה אינה קשורה.

1 – בהתחלה · חוזר על הטקסט בלי עמדה, או עמדה בלי נימוק.

✏️ דף עבודה – 🤝 אפשר לחשוב אחרת ולהישאר חברים

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

טור דעה · כיתה ט' · מסלול רגיל

💡 ויכוח בהפסקה, הודעה חריפה בקבוצה, ופתאום חברים טובים לא מדברים. בטור הדעה שלפניכם כותב תלמיד ט' על חברות שכמעט נשברה בגלל מחלוקת – ועל מה שלמד ממנה.

טור דעה

🤝 אפשר לחשוב אחרת ולהישאר חברים

הוויכוח שהתחיל משאלה תמימה

א הכול התחיל בשיעור חינוך. המחנכת שאלה אם כדאי לקצר את החופש הגדול כדי להוסיף ימי לימוד בשנה. אני הצבעתי בעד, ויונתן, החבר הכי טוב שלי מאז הגן, הצביע נגד. עד כאן הכול רגיל. אבל בהפסקה הוויכוח המשיך, בערב עבר לקבוצת ההודעות של הכיתה, ותוך שעה כבר לא התווכחנו על החופש. התווכחנו על מי צודק, על מי "תמיד חושב שהוא יודע הכול", ועל מי "לא מקשיב אף פעם".

שבוע של שתיקה

ב במשך שבוע לא דיברנו. ישבנו באותה כיתה, הלכנו באותו מסדרון, ועשינו כאילו השני שקוף. החברים המשותפים התחילו לבחור צד, וגיליתי שמשהו מוזר קורה: ככל שעבר הזמן, הנושא עצמו נעשה פחות חשוב, והכעס נעשה גדול יותר. בסוף כבר לא זכרתי למה בכלל חשבתי שצריך לקצר את החופש. זכרתי רק שאני חייב לנצח.

מה למדתי מהמחנכת

ג בסוף אותו שבוע המחנכת ביקשה משנינו להישאר אחרי השיעור. היא לא שאלה מי צודק. היא ביקשה מכל אחד מאיתנו להסביר את העמדה של השני – בלי לבקר, רק להסביר. זה היה קשה במיוחד. כשיונתן הסביר את העמדה שלי, הוא עשה את זה טוב יותר ממני. וכשאני הסברתי את שלו, הבנתי פתאום שיש לו נימוק אמיתי: אח שלו הקטן חולה הרבה, והחופש הוא הזמן היחיד שבו כל המשפחה נוסעת יחד.

דעה היא לא אדם

ד מאז אני חושב שהטעות שלנו לא הייתה הוויכוח. ויכוחים הם דבר טוב: הם מחדדים את המחשבה, מלמדים אותנו לנמק ומראים לנו דברים שלא ראינו. הטעות הייתה שהפסקנו להתווכח על רעיון, והתחלנו להתווכח על אדם. כשאני אומר "העמדה שלך לא משכנעת אותי" – אני מזמין שיחה. כשאני אומר "אתה תמיד כזה" – אני סוגר אותה.

למה המסך מחמיר

ה יש עוד דבר שלמדתי: מסך הוא מקום גרוע לוויכוחים. כשכתבנו בקבוצה, לא ראינו את הפנים זה של זה. לא ראיתי שיונתן נפגע, והוא לא שמע שהטון שלי היה בצחוק. וחוץ מזה, היו שם שלושים צופים. מול קהל, אף אחד לא רוצה להודות שאולי טעה. בשיחה פרטית, פנים מול פנים, זה הרבה יותר קל.

ההצעה שלי לכיתה

ו אני מציע שבכל כיתה יהיו "כללי מחלוקת", כמו שיש כללי בטיחות: לתקוף רעיונות, לא אנשים; לפני שעונים – לחזור במילים שלך על מה שהשני אמר; לא לנהל ויכוח רציני בקבוצה הכיתתית; ולזכור שמותר להישאר בלי הסכמה. לא כל ויכוח צריך להיגמר במנצח ובמפסיד. חלק מהוויכוחים הטובים ביותר נגמרים במשפט "אוקיי, אני מבין למה אתה חושב ככה."

ומה עם החופש?

ואם תשאלו – עד היום אני חושב שהחופש הגדול ארוך מדי. ויונתן עדיין חושב שהוא קצר מדי. אנחנו מתווכחים על זה לפעמים, בדרך הביתה, וצוחקים. כי למדנו שחבר טוב הוא לא מי שתמיד מסכים איתך. חבר טוב הוא מי שאפשר לא להסכים איתו – ולהישאר. ז

📚 **מילים חשובות: מחלוקת** – מצב שבו אנשים חושבים אחרת זה מזה · **תמימה** – פשוטה, בלי כוונה רעה · **לבחור צד** – להחליט לתמוך באחד מהשניים · **לנמק** – להסביר למה · **לחדד** – לעשות חד וברור יותר · **עמדה** – מה שאדם חושב על נושא · **טון** – הדרך שבה אומרים משהו (כועס, צוחק...)

חלק א': איתור מידע (רמה א')

1. היכן התנהל הוויכוח בשלבים השונים, לפי פסקה א'? ציינו שלושה מקומות.

2. מה גילה הכותב על הנימוק של יונתן (פסקה ג')?

3. מנו שניים מ"כללי המחלוקת" שמציע הכותב (פסקה ו').

חלק ב': הסקה, השוואה והבנת מונח (רמה ב')

4. מה אפשר להסיק מן המשפט "בסוף כבר לא זכרתי למה בכלל חשבתי שצריך לקצר את החופש. זכרתי רק שאני חייב לנצח"? (הסקה)

5. השוו בין ויכוח בקבוצת ההודעות לבין שיחה פרטית פנים מול פנים, לפי פסקה ה'. (השוואה)

6. הסבירו את המשפט "דעה היא לא אדם" (פסקה ד'), והביאו שתי דוגמאות מן הטור: אחת לביקורת על דעה ואחת לתקיפת אדם. (מונח)

חלק ג': טיעון והבעת עמדה (רמה ג')

7. יש הטוענים שעדיף להימנע מוויכוחים עם חברים כדי לשמור על החברות, ויש הטוענים שוויכוחים דווקא מחזקים חברות. באיזו עמדה אתם תומכים? נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הטור או מניסיונכם.

💡 (תזכורת לכתיבת תשובה מלאה: הצהרת עמדה ברורה + נימוק הגיוני + הוכחה או דוגמה)

☐ כתבתי עמדה ברורה ☐ הוספתי נימוק הגיוני ☐ הבאתי הוכחה או דוגמה

משימת כתיבה

8. בחרו נושא שחלקו עליו בכיתה (למשל תלבושת אחידה). כתבו את העמדה שלכם בשלוש שורות, ואחר כך הציגו בהגינות, בשלוש שורות, את העמדה ההפוכה – כמו בתרגיל של המחנכת.

🎟️ כרטיס יציאה

1. משפט אחד מן הטקסט שאני זוכר/ת: _____

2. שאלה שעדיין יש לי: _____

איך הרגשתי בתרגול? ☐ 😀 ☐ 🙂 ☐ 😐 ☐ 😟

✏️ דף עבודה – 💚 "אפשר לדבר על זה": נוער שובר את השתיקה

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

כתבה · כיתה ט' · מסלול רגיל

💡 כמעט כולנו מכירים ימים של עצב, לחץ או בדידות. למה כל כך קשה לדבר על זה, ומה קורה כשמתחילים? בכתבה שלפניכם תפגשו תלמידים, יועצת ורכזת, ותכירו יוזמה של שכבת ט' אחת.

כתבה

💚 "אפשר לדבר על זה": נוער שובר את השתיקה

הפוסטר שעלה בחדר המדרגות

א בתחילת השנה הופיע בחדר המדרגות של חטיבת הביניים פוסטר צבעוני עם משפט אחד: "לא חייבים להיות בסדר כל הזמן. אבל כדאי לא להיות לבד." מתחתיו – פתקים קטנים שתלמידים הדביקו, בלי שמות: "לפעמים אני מרגיש שאף אחד לא רואה אותי", "לפני מבחן הלב שלי דופק כל הלילה", "אני מחייכת בכיתה ובוכה בבית". תוך שבוע הקיר היה מלא.

מי עומד מאחורי היוזמה

ב את הפוסטר תלו חמישה תלמידי כיתה ט' שמשתתפים בקבוצת "נאמני חוסן" – תלמידים שעברו הכשרה קצרה עם היועצת וחזרו לכיתות כדי לעזור להפוך את השיחה על רגשות לרגילה יותר. "אנחנו לא מטפלים ולא מחליפים את היועצת," מדגישה עדי, אחת מחברות הקבוצה. "אנחנו פשוט האנשים שאומרים: גם לנו קורה. ויודעים להפנות למבוגר הנכון."

למה כל כך קשה לדבר?

ג לדברי שרון, יועצת השכבה, הסיבה העיקרית לשתיקה היא הבושה. "הרבה בני נוער חושבים שאם הם עצובים או לחוצים, משהו לא תקין אצלם. שכולם מסתדרים חוץ מהם," היא מסבירה. "ברשתות כולם נראים שמחים, וזה מחזק את התחושה. אבל כשמישהו אחד מעז לספר, פתאום מתברר שהוא ממש לא לבד." סיבה נוספת היא החשש להטריד: "הם אומרים לי 'לא רציתי להעמיס עלייך'. אבל בשביל זה אני כאן."

כמו בריאות הגוף

ד היועצת משווה את בריאות הנפש לבריאות הגוף. "אם שברתם יד, אף אחד לא יגיד לכם 'תתגברו לבד'. הולכים לרופא, שמים גבס, ונותנים לזמן לעשות את שלו. גם לנפש יש מצבים שבהם צריך עזרה, וגם היא מחלימה." היא מזכירה שיש הבדל בין עצב רגיל, שהוא חלק מהחיים, לבין מצב שבו מרגישים רע לאורך זמן, מפסיקים ליהנות מדברים שאהבו, ישנים או אוכלים אחרת. "במצב כזה חשוב במיוחד לספר למבוגר שסומכים עליו."

מה עוזר ביום־יום

ה תלמידי הקבוצה אספו מחבריהם בשכבה רשימה של דברים קטנים שעוזרים: הליכה בחוץ, מוזיקה, כתיבה ביומן, שינה מסודרת, ספורט, שיחה עם חבר או עם בן משפחה. "זה לא פותר הכול," אומר אלון, תלמיד בקבוצה, "אבל זה כמו להחזיק מטריה. הגשם לא מפסיק, אבל אתה פחות רטוב."

איך מקשיבים לחבר

ו חלק חשוב בעבודה של הקבוצה הוא ללמד את השכבה להקשיב. "כשחבר מספר משהו קשה, לא צריך לתת פתרון מיד," מסבירה עדי. "לפעמים מספיק להגיד 'אני שומעת אותך', או 'תודה שסיפרת לי'." ומה אם החבר מבקש לשמור סוד, ואתם דואגים לו? "זה המקום היחיד שבו אנחנו לא שומרים סוד," אומרת היועצת. "כשמישהו בסכנה, לספר למבוגר זו לא הלשנה. זו חברות."

קיר שמדבר

ז בסוף המחצית החליטו התלמידים להוסיף לפוסטר חלק שני: פתקים של עידוד. "עבר עליי חורף קשה, ועכשיו אני יותר טוב", "דיברתי עם היועצת וזה עזר", "אם אתם קוראים את זה – אתם חשובים". "הקיר הזה," אומרת המנהלת, "לימד אותנו שהשתיקה היא לא סימן שהכול בסדר. לפעמים היא רק סימן שאף אחד עוד לא שאל."

📚 **מילים חשובות: יוזמה** – רעיון שמישהו מתחיל ומוביל · **הכשרה** – לימוד שמכין לתפקיד · **בושה** – תחושה לא נעימה של מבוכה, רצון להסתתר · **להטריד** – להפריע למישהו, להעמיס עליו · **מחלימה** – חוזרת להיות בריאה · **הלשנה** – סיפור על מישהו כדי שייענש · **מחצית** – חצי משנת הלימודים

💛 אם משהו בטקסט נגע בכם – אפשר לפנות ליועצת, למחנכ/ת או למבוגר שאתם סומכים עליו. לא צריך להתמודד לבד.

חלק א': איתור מידע (רמה א')

1. מי תלו את הפוסטר, ומה הם עושים (פסקה ב')?

2. ציינו שלושה דברים מן הרשימה "מה עוזר ביום־יום" (פסקה ה').

3. מה אפשר להגיד לחבר שמספר משהו קשה, לפי עדי (פסקה ו')?

חלק ב': הסקה, השוואה והבנת מונח (רמה ב')

4. מדוע, לדעתכם, התמלא הקיר בפתקים תוך שבוע? מה זה מלמד על התלמידים בבית הספר? (הסקה)

5. השוו בין "עצב רגיל" לבין מצב שבו "מרגישים רע לאורך זמן", לפי פסקה ד'. (השוואה)

6. הסבירו את הדימוי של אלון "זה כמו להחזיק מטריה. הגשם לא מפסיק, אבל אתה פחות רטוב" (פסקה ה').
(מונח)

חלק ג': טיעון והבעת עמדה (רמה ג')

7. יש הטוענים שבכל בית ספר צריך לקיים שיעור קבוע על רגשות ובריאות הנפש, ויש הטוענים שאלה נושאים פרטיים שמקומם בבית. באיזו עמדה אתם תומכים? נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הכתבה או מניסיונכם.

💡 (תזכורת לכתיבת תשובה מלאה: הצהרת עמדה ברורה + נימוק הגיוני + הוכחה או דוגמה)

☐ כתבתי עמדה ברורה ☐ הוספתי נימוק הגיוני ☐ הבאתי הוכחה או דוגמה

משימת כתיבה

8. כתבו שלושה פתקי עידוד קצרים לקיר – כל אחד לקורא אחר (מישהו לחוץ לפני מבחן, מישהו שמרגיש לבד, מישהו שעבר יום קשה).

🎟️ כרטיס יציאה

1. משפט אחד מן הטקסט שאני זוכר/ת: _____
2. שאלה שעדיין יש לי: _____

איך הרגשתי בתרגול? ☐ 😀 ☐ 🙂 ☐ 😐 ☐ 😟

✏️ דף עבודה – 🥾 ארבעה ימים, שלושים קילומטר, שכבה אחת

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

כתבה · כיתה ט' · מסלול רגיל

💡 מסע שכבתי הוא הרבה יותר מטיול. ימים של הליכה, לינה בשטח ושיחות ליד המדורה משנים לפעמים את הדרך שבה אנחנו רואים את עצמנו, את הקבוצה ואת הארץ. הכתבה שלפניכם מלווה מסע של שכבת ט'.

כתבה

🥾 ארבעה ימים, שלושים קילומטר, שכבה אחת

יציאה בחושך

א השעה חמש וחצי בבוקר, ומגרש החניה של בית הספר מלא תיקים גדולים, שקי שינה ופרצופים מנומנמים. מאה ועשרים תלמידי ט' עומדים לצאת למסע של ארבעה ימים, מהגליל אל הכנרת. "אני לא מאמין שאני ער בשעה כזאת," ממלמל נדב, ונשען על התיק של חבר. אבל מאחורי העייפות יש גם התרגשות: רבים מהם מעולם לא ישנו בשטח, ואף אחד לא יודע בדיוק מה מחכה בדרך.

ההבדל בין טיול למסע

ב "בטיול שנתי מגיעים לאתרים, מצטלמים וממשיכים," מסבירה ענבל, רכזת החינוך החברתי שליוותה את השכבה. "במסע הדרך עצמה היא העיקר. הולכים לאט, נושאים את הציוד, מבשלים יחד וישנים תחת כיפת השמיים. כשהגוף מתאמץ והטלפון כמעט לא עובד, משהו נפתח. אנשים מדברים אחרת." לדבריה, המטרה איננה רק להכיר את הארץ ברגליים, אלא גם לשאול: מה מחבר אותנו למקום הזה, ומה מחבר בינינו?

היום השני – העלייה

ג הקושי האמיתי הגיע ביום השני, בעלייה התלולה בדרך לרכס. השמש קפחה, המים בבקבוקים התחממו, ושירה, שסבלה מכאב בברך, התחילה לפגר. "רציתי לבכות," היא מספרת. "הרגשתי שאני מעכבת את כולם." ואז קרה משהו שאף אחד לא תכנן: שני בנים מהכיתה המקבילה, שכמעט לא הכירה, לקחו את התיק שלה, ואחת הבנות התחילה לשיר. תוך דקות כל הקבוצה שרה, וההליכה נהייתה קלה יותר. "הגעתי למעלה עם כולם. זה היה הרגע הכי טוב שלי השנה."

שאלות ליד המדורה

ד בערבים התכנסו התלמידים במעגלים קטנים סביב המדורה. כל ערב המדריכים העלו שאלה אחרת: "איזה מקום בארץ מרגיש לכם כמו בית?", "מה סבא או סבתא שלכם סיפרו לכם על הגעתם לכאן?", "מה הייתם רוצים לתת לקהילה שלכם?" התשובות היו מגוונות כמו השכבה עצמה. היו מי שסיפרו על משפחות שהגיעו ממרחקים, על כפר של סבתא, על שכונה בעיר הגדולה. "גיליתי שהחבר שיושב לידי בכיתה כבר שלוש שנים הוא נכד של מישהו שעבר מסע הרבה יותר קשה מהמסע שלנו," מספר נדב.

זהות – לא רק בספרים

ה לפי ענבל, זה בדיוק הלב של המסע. "זהות היא לא רק מה שלומדים בשיעור. היא נבנית מסיפורים, ממקומות ומאנשים. כשתלמידה עומדת על הר ורואה את הכנרת שהיא מכירה מתמונות, וכשתלמיד שומע את סיפור המשפחה של חבר, הם מרגישים חלק ממשהו גדול יותר. וזה קורה בלי הרצאות." היא מוסיפה שמסע טוב מכבד את כל המשתתפים: את מי שמגיעים מבתים שונים, עם מנהגים ואמונות שונים.

וגם ביקורת

1 לא כולם התלהבו מכל רגע. "היו יותר מדי שעות הליכה וקצת מדי זמן חופשי," אומרת תמר, "והאוכל ביום השלישי היה פשוט אסון." אחרים העירו שתלמידים עם קשיים רפואיים צריכים חלופות מסודרות יותר. ענבל מקבלת את הביקורת בברכה: "המסע הבא יהיה טוב יותר בזכות מה שהם אומרים. גם זה חלק מהחינוך."

חזרה הביתה

2 ביום הרביעי, כשהאוטובוסים חזרו למגרש החניה, התיקים היו מאובקים והפרצופים שזופים. אבל משהו השתנה. "לפני המסע הכרתי אולי עשרים אנשים בשכבה," אומרת שירה. "עכשיו אני מכירה את כולם. ואני מכירה גם את עצמי קצת יותר – אני יודעת שאני יכולה לעלות על הר, גם כשכואב."

📚 **מילים חשובות: מסע** – דרך ארוכה, הליכה של כמה ימים · **רכס** – שורה של הרים · **קפחה** – (השמש) חיממה מאוד · **לפגר** – להישאר מאחור · **להתכנס** – להתאסף יחד במקום אחד · **זהות** – מי שאנחנו: מה שמגדיר אותנו ומחבר אותנו לאנשים ולמקומות · **חלופה** – אפשרות אחרת

חלק א': איתור מידע (רמה א')

1. כמה תלמידים יצאו למסע, וכמה ימים נמשך (פסקה א')?

2. ציינו שתיים מן השאלות שהעלו המדריכים ליד המדורה (פסקה ד').

3. אילו שתי ביקורות הועלו על המסע (פסקה ו')?

חלק ב': הסקה, השוואה והבנת מונח (רמה ב')

4. מה אפשר להסיק מן הסיפור של שירה בעלייה על הקשר בין קושי לבין גיבוש של קבוצה? (הסקה)

5. השוו בין שירה בתחילת המסע לבין שירה בסופו – ביחס לשכבה וביחס לעצמה (פסקאות ג' ו־ז'). (השוואה)

6. מה פירוש המונח "זהות" לפי ענבל (פסקה ה')? הסבירו בלשונכם והביאו דוגמה מן הכתבה. (מונח)

חלק ג': טיעון והבעת עמדה (רמה ג')

7. יש הטוענים שמסע שכבתי של כמה ימים צריך להיות חובה לכל תלמידי ט', ויש הטוענים שעדיף לתת לתלמידים לבחור אם להשתתף. באיזו עמדה אתם תומכים? נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הכתבה או מניסיונכם.

💡 (תזכורת לכתיבת תשובה מלאה: הצהרת עמדה ברורה + נימוק הגיוני + הוכחה או דוגמה)

☐ כתבתי עמדה ברורה ☐ הוספתי נימוק הגיוני ☐ הבאתי הוכחה או דוגמה

משימת כתיבה

8. ענו על אחת משאלות המדורה – "איזה מקום בארץ מרגיש לכם כמו בית?" – בפסקה של 8–10 שורות, עם תיאור חושי (מראה, קול, ריח).

🎟️ כרטיס יציאה

1. משפט אחד מן הטקסט שאני זוכר/ת: _____

2. שאלה שעדיין יש לי: _____

איך הרגשתי בתרגול? ☐ 😀 ☐ 🙂 ☐ 😐 ☐ 😟

✏️ דף עבודה – 🪶 מילים שאי אפשר להחזיר

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

טקסט מידעי · כיתה ט' · מסלול רגיל

💡 "זה רק צחוק", "אבל זה נכון!", "רק שיתפתי" – כמה פעמים שמעתם משפטים כאלה אחרי שמישהו נפגע ממה שנכתב עליו? הטקסט המידעי שלפניכם מסביר מהי לשון הרע, למה גם החוק וגם המסורת מתייחסים אליה ברצינות, ומה ההבדל בינה לבין חופש הביטוי.

טקסט מידעי

🪶 מילים שאי אפשר להחזיר

מה זו לשון הרע?

א "לשון הרע" היא דיבור או כתיבה על אדם שעלולים להשפיל אותו, לפגוע בשמו הטוב או לגרום לאחרים להתרחק ממנו. לפעמים מדובר בשקר מוחלט, ולפעמים בחצי אמת או ברמז. המשותף לכל המקרים הוא התוצאה: אדם מאבד משהו שקשה מאוד להחזיר – את האמון והכבוד שאחרים רוחשים לו. כמו שאומרים, את השם הטוב בונים שנים, ואפשר להרוס אותו בהודעה אחת.

גם החוק מגן

ב בישראל, כמו במדינות רבות, יש חוק שעוסק בלשון הרע. החוק קובע שפרסום שעלול לפגוע בשמו הטוב של אדם יכול להיות עבירה, ושהנפגע רשאי לתבוע פיצוי. החוק כולל גם הגנות – למשל כשהדבר שפורסם נכון ויש בפרסום עניין ציבורי, כמו דיווח עיתונאי על מעשה פסול של בעל תפקיד. המטרה היא לאזן בין שתי זכויות חשובות: חופש הביטוי מצד אחד, והזכות לשם טוב מצד שני. בני נוער רבים אינם יודעים שגם פוסט, תגובה או שיתוף ברשת נחשבים "פרסום".

וגם המסורת

ג הרבה לפני שנכתבו חוקי מדינה, עסקה המסורת היהודית בשמירת הלשון. לפי ההלכה, לשון הרע אסורה גם כשהדברים נכונים, אם אין בהם תועלת אמיתית, ומי שמקשיב לה ומפיץ אותה הלאה נחשב שותף. בתלמוד ובספרות המוסר נכתב שהמילים יכולות להיות חדות כמו חץ: אדם יורה אותו, והוא פוגע רחוק ממנו. גם מי שאינם שומרי מצוות יכולים למצוא ברעיון הזה חוכמה עמוקה על כוחו של הדיבור.

הסיפור על הנוצות

ד יש משל עממי ידוע: אדם הפיץ רכילות על שכנו, ואחר כך התחרט וביקש מחילה. החכם אמר לו לקחת כרית נוצות, לעלות לגג ולפזר את הנוצות ברוח. האיש עשה זאת, וחזר מרוצה. "עכשיו," אמר החכם, "לך ואסוף את כל הנוצות בחזרה." "אבל זה בלתי אפשרי," ענה האיש, "הרוח פיזרה אותן לכל עבר." "כך גם המילים שלך," אמר החכם. ברשת, הרוח הזאת מהירה פי אלף.

"אבל זה נכון!"

ה אחת הטענות הנפוצות היא "לא שיקרתי, זה נכון". אבל האמת לבדה איננה מצדיקה כל פרסום. נניח שתלמיד נכשל במבחן, ומישהו משתף את הציון שלו בקבוצה של השכבה. המידע נכון, אבל הפרסום משפיל ופוגע בפרטיות, ואין בו שום תועלת. לעומת זאת, דיווח למורה על תלמיד שמציק לאחרים הוא מידע שלילי – אבל יש בו מטרה חשובה: להגן על מי שנפגע.

השתיקה היא לא הפתרון

ו האם זה אומר שאסור לבקר אף אחד? ממש לא. מותר ואף רצוי להביע ביקורת, לחלוק על דעות ולהתלונן על עוול. ההבדל הוא בכוונה ובדרך: ביקורת מכוונת למעשה ופונה אל מי שיכול לתקן; לשון הרע מכוונת לאדם ופונה אל קהל שרק יצחק. השאלה שכדאי לשאול לפני שכותבים היא לא רק "האם זה נכון?", אלא גם "למה אני כותב את זה, ולמי?"

לעצור את הנוצות

ז בכל פעם שמגיעה אלינו הודעה עם רכילות, יש לנו בחירה. אפשר להעביר אותה הלאה, ואפשר לעצור. מי שעוצר לא רק מונע פגיעה – הוא גם משדר לכולם שבקבוצה הזאת לא מדברים כך. ולפעמים, נוצה אחת שלא עפה היא כל ההבדל.

📚 **מילים חשובות: להשפיל** – לגרום למישהו להרגיש קטן ונבוך מול אחרים · **לתבוע** – לפנות לבית משפט ולבקש צדק או פיצוי · **פיצוי** – כסף או דבר אחר שמקבלים בגלל נזק · **עניין ציבורי** – משהו שחשוב לציבור לדעת · **רכילות** – דיבור על אנשים מאחורי גבם · **מחילה** – סליחה · **משל** – סיפור קצר שמלמד מוסר השכל

חלק א': איתור מידע (רמה א')

1. ציינו שלוש תוצאות אפשריות של לשון הרע לפי פסקה א'.

2. אילו שתי זכויות מנסה החוק לאזן (פסקה ב')?

3. למה משולות המילים בתלמוד ובספרות המוסר (פסקה ג')?

חלק ב': הסקה, השוואה והבנת מונח (רמה ב')

4. מדוע, לדעתכם, נאמר בסוף פסקה ד' ש"ברשת, הרוח הזאת מהירה פי אלף"? מה הכותב רוצה שנסיק? (הסקה)

5. השוו בין שתי הדוגמאות בפסקה ה' – שיתוף ציון של תלמיד, ודיווח למורה על תלמיד שמציק. במה הן דומות, ובמה שונות? (השוואה)

6. הסבירו את המונח "שמירת הלשון" (פסקה ג') ואת הקשר שלו למשפט "מי שעוצר... משדר לכולם שבקבוצה הזאת לא מדברים כך" (פסקה ז'). (מונח)

חלק ג': טיעון והבעת עמדה (רמה ג')

7. יש הטוענים שאם משהו נכון – מותר לפרסם אותו, ויש הטוענים שגם דבר נכון אסור לפרסם אם הוא פוגע בלי תועלת. באיזו עמדה אתם תומכים? נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הטקסט או מניסיונכם.

💡 (תזכורת לכתיבת תשובה מלאה: הצהרת עמדה ברורה + נימוק הגיוני + הוכחה או דוגמה)

☐ כתבתי עמדה ברורה ☐ הוספתי נימוק הגיוני ☐ הבאתי הוכחה או דוגמה

משימת כתיבה

8. כתבו משל משלכם (6–8 שורות) – בסגנון משל הנוצות – שמלמד על כוחן של מילים ברשת.

🎟️ כרטיס יציאה

1. משפט אחד מן הטקסט שאני זוכר/ת: _____
2. שאלה שעדיין יש לי: _____

איך הרגשתי בתרגול? ☐ 😀 ☐ 🙂 ☐ 😐 ☐ 😟

✏️ דף עבודה – 🎻 הכינור בארון

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

סיפור קצר · כיתה ט' · מסלול רגיל

💡 מה עושים כשהחלום שלך שונה מהחלום שההורים חולמים בשבילך? בסיפור הקצר שלפניכם תפגשו את אליה, תלמידת ט' מצטיינת, ואת ההחלטה הקשה שהיא צריכה לקבל.

סיפור קצר

🎻 הכינור בארון

א על המקרר בבית של משפחת לוי היו תלויים תמיד שלושה דברים: לוח שנה, מגנט מסבתא, ותעודה. בכל מחצית התחלפה התעודה, אבל הציון לא השתנה. מאה במתמטיקה, מאה באנגלית, תשעים ושמונה במדעים. "זו הבת שלנו," אמר אבא לכל אורח, והצביע על המקרר כמו מדריך במוזיאון. אליה חייכה בכל פעם. היא לא ידעה להסביר למה החיוך הזה התחיל, לאט לאט, לכאוב לה בלסת.

ב הכינור חיכה בארון כבר שנה. היא ניגנה מגיל שבע, ובכיתה ח' אפילו ניגנה סולו בטקס סוף השנה. אחרי הטקס אמא חיבקה אותה ואמרה: "זה היה יפה מאוד, חמודה. ועכשיו – בתיכון צריך להתרכז במה שחשוב." אליה הבינה מה הכוונה. מגמת מחשבים ומתמטיקה מוגברת. מהנדסת, כמו אבא. כמו דוד יוסי. כמו כל מי שהצליח במשפחה.

ג השיחה התחילה בארוחת שישי, כשאבא הניח על השולחן את טופס בחירת המגמות. "סימנתי לך כבר בעיפרון," אמר בחיוך, "רק תחתמי." אליה הסתכלה על הטופס. מחשבים, פיזיקה, מתמטיקה. בתחתית הדף, באותיות קטנות, הייתה עוד שורה: "מגמת מוזיקה – בהתאם למבחן קבלה". המבחן היה בעוד שבועיים. היא לא אמרה לאף אחד שנרשמה אליו.

ד "אני רוצה לנסות מוזיקה," אמרה. המילים יצאו שקטות יותר משתכננה. אבא הניח את המזלג. "מוזיקה זה תחביב," אמר. "אף אחד לא מתפרנס מכינור." "זה לא נכון," אמרה אליה, וקולה רעד. "ואני לא מדברת על פרנסה. אני מדברת על מה שאני אוהבת." אמא הסתכלה על שניהם ושתקה. אחיה הקטן, אורי, הפסיק ללעוס. "אני עובד קשה כדי שיהיו לך הזדמנויות שלא היו לי," אמר אבא, "ואת רוצה לבזבז אותן?"

ה באותו לילה אליה לא נרדמה. היא חשבה על אבא, שגדל בבית קטן עם שבעה אחים ולמד בלילות. היא ידעה שהוא אוהב אותה. היא ידעה שהפחד שלו אמיתי. אבל היא חשבה גם על הרגע בטקס, כשהיא עצמה עיניים והצלילים יצאו מהכינור כאילו מישהו אחר מנגן דרכה. מעולם לא הרגישה ככה מול מאה במבחן.

ו בשבת אחר הצהריים, כשהבית היה שקט, היא הוציאה את הכינור מהארון ופתחה את הנרתיק. המיתרים היו משוחררים, והקשת התייבשה. היא כיוונה את המיתרים לאט, אחד אחד. ואז התחילה לנגן – בהתחלה בזהירות, אחר כך בביטחון. כשסיימה, הרימה את העיניים. אבא עמד בפתח החדר. היא לא ידעה כמה זמן הוא היה שם.

ז הוא לא אמר כלום. רק נכנס, התיישב על קצה המיטה, ושתק עוד רגע. "לא ידעתי שאת עדיין מנגנת ככה," אמר לבסוף. "לא ניגנתי," ענתה אליה. "שנה שלמה לא ניגנתי. כי פחדתי שזה יאכזב אותך." אבא הסתכל עליה זמן רב. "תעשי את המבחן," אמר. "ונדבר אחרי. אבל אני רוצה שתדעי – אני לא מאוכזב ממך. אני מפחד בשבילך. זה לא אותו דבר."

ח אליה לא ידעה אם תתקבל, ולא ידעה מה יגיד אבא אחרי המבחן. אבל באותו ערב, כשעברה ליד המקרר, שמה לב שמשהו חדש נתלה ליד התעודה: התוכנייה מהטקס של סוף כיתה ח', עם השם שלה, ומתחת – "סולו בכינור".

📚 **מילים חשובות: מחצית** – חצי שנת לימודים · **לסת** – העצם של הפה, שבה נמצאות השיניים · **סולו** – נגינה של אדם אחד לבד מול קהל · **לבזבז** – להשתמש במשהו בלי תועלת, לאבד אותו · **נרתיק** – קופסה לשמירה על כלי נגינה · **קשת** – המקל שבעזרתו מנגנים על כינור · **תוכנייה** – דף שמפרט את הקטעים באירוע או בהופעה

חלק א': איתור מידע (רמה א')

1. אילו ציונים הופיעו בתעודה של אליה (פסקה א')?

2. ממתי מנגנת אליה, ומה עשתה בכיתה ח' (פסקה ב')?

3. מה גילתה אליה בתחתית הטופס, ומה לא סיפרה לאיש (פסקה ג')?

חלק ב': הסקה, השוואה והבנת מונח (רמה ב')

4. מה אפשר להסיק מן המשפט "החיוך הזה התחיל, לאט לאט, לכאוב לה בלסת" (פסקה א')? (הסקה)

5. השוו בין מה שאליה מרגישה "מול מאה במבחן" לבין מה שהיא מרגישה כשהיא מנגנת (פסקה ה'). (השוואה)

6. אבא אומר: "אני לא מאוכזב ממך. אני מפחד בשבילך. זה לא אותו דבר." הסבירו את ההבדל בין "אכזבה" לבין "פחד בשביל מישהו", ומה זה מלמד על "לחץ משפחתי להישגים". (מונח)

חלק ג': טיעון והבעת עמדה (רמה ג')

7. יש הטוענים שהורים צריכים להחליט על המגמה של ילדיהם, כי הם מבינים יותר בעולם העבודה; ויש הטוענים שההחלטה צריכה להיות של התלמידים. באיזו עמדה אתם תומכים? נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הסיפור או מניסיונכם.

💡 (תזכורת לכתיבת תשובה מלאה: הצהרת עמדה ברורה + נימוק הגיוני + הוכחה או דוגמה)

☐ כתבתי עמדה ברורה ☐ הוספתי נימוק הגיוני ☐ הבאתי הוכחה או דוגמה

משימת כתיבה

8. כתבו את השיחה של אליה ואבא אחרי מבחן הקבלה – בחרו אם התקבלה או לא (8–10 שורות של דיאלוג).

🎟️ כרטיס יציאה

1. משפט אחד מן הטקסט שאני זוכר/ת: _____
2. שאלה שעדיין יש לי: _____

איך הרגשתי בתרגול? ☐ 😀 ☐ 🙂 ☐ 😐 ☐ 😟

✏️ דף עבודה – 🏊 "באימון אני לומדת להפסיד. בכיתה – לא לוותר"

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

ראיון · כיתה ט' · מסלול רגיל

💡 אימון בשש בבוקר, יום לימודים מלא, ועוד אימון בערב. איך עושים את זה, ולמה? בראיון שלפניכם משוחח כתב עיתון בית הספר עם דנה, שחיינית תחרותית בת 15 בכיתה ט'.

ראיון

🏊 "באימון אני לומדת להפסיד. בכיתה – לא לוותר"

א דנה, ספרי לנו איך נראה יום רגיל שלך.

"השעון מצלצל בחמש ועשרים. בשש אני כבר בבריכה, ושוחה עד שבע וחצי. משם ישר לבית הספר, עם שיער רטוב וכריך בתיק. אחרי הלימודים יש לי שעה בבית – שיעורי בית ואוכל – ובחמש אני שוב באימון, עד שבע. בתשע וחצי אני כבר במיטה. אין לי ברירה. בלי שינה, אני לא שוחה ולא לומדת."

ב זה נשמע מתיש. למה את עושה את זה?

"כי אני אוהבת את זה. באמת. כשאני בתוך המים, הראש שלי שקט. אין טלפון, אין ציונים, יש רק אני והקצב של הנשימה. וחוץ מזה, יש בזה משהו שקשה להסביר: את רואה את עצמך משתפרת. שנייה אחת פחות, עוד שנייה. זה כמו לנצח את עצמך של אתמול."

איך מספיקים הכול?

ג ואיך את מספיקה ללמוד?

"לא תמיד מספיקה," היא צוחקת. "למדתי לנצל כל רגע: אני חוזרת על חומר באוטובוס, פותרת תרגילים בהפסקה, ושומרת על לוח זמנים מדויק. וגם למדתי לבקש עזרה. בהתחלה התביישתי להגיד למורה 'לא הספקתי'. היום אני מתאמת מראש מבחנים לפני תחרויות, והמורים מאוד מתחשבים – כל עוד אני אחראית ומודיעה בזמן."

ד היו רגעים שרצית לוותר?

"בטח. בכיתה ח' הייתה תקופה שבה הציונים שלי ירדו, וגם התוצאות בבריכה. הרגשתי שאני נכשלת בשני המקומות. ישבתי עם ההורים ועם המאמנת, ושקלתי להפסיק. בסוף החלטנו יחד לוותר על אימון אחד בשבוע. זה נראה כמו ויתור, אבל דווקא אחרי זה השתפרתי בשני התחומים. הבנתי שיותר זה לא תמיד טוב יותר."

מה לומדים מהבריכה

ה מה הספורט לימד אותך שאפשר להביא לכיתה?

"הרבה. קודם כול – משמעת. אם המאמנת אומרת שמונה בריכות, אני שוחה שמונה, גם כשאין כוח. אותו דבר עם עבודה בהיסטוריה. דבר שני – להפסיד. בתחרויות אני מפסידה הרבה יותר משאני מנצחת. בהתחלה בכיתי אחרי כל הפסד. היום אני שואלת: מה למדתי? וזה עוזר לי גם אחרי מבחן לא מוצלח. אני לא מוותרת, אני מנתחת ומשפרת."

ו יש משהו שאת מפספסת?

היא שותקת לרגע. "כן. מסיבות, בילויים עם החברות בערב, לפעמים ימי הולדת. יש חברות שהפסיקו להזמין אותי, כי הן יודעות שאגיד לא. זה כואב. אבל יש לי שתי חברות מהבריכה שהן כמו אחיות, ושתיים מהכיתה שמבינות. ואני מנסה לשמור על השבת ועל החופשות בשבילן."

ז ומה החלום?

"להגיע לנבחרת הנוער. אבל החלום הגדול יותר הוא לא להפסיק לאהוב את זה. ראיתי שחייניות טובות ממני שנשרפו ועזבו בגיל 16, כי זה הפך להיות רק לחץ. אני רוצה לשחות כי אני רוצה, לא כי מישהו מחכה לתוצאה."

ח ועצה לסיום, לתלמידים שמשלבים תחביב תובעני עם לימודים?

"תכתבו לוח זמנים, תישנו מספיק, ותדברו עם המורים לפני שמשהו מתפוצץ. ואל תשכחו למה התחלתם. אם הפסקתם ליהנות – זה הזמן לעצור ולחשוב, לא להתאמץ עוד יותר."

📚 **מילים חשובות: תחרותי** – שמשתתף בתחרויות ורוצה לנצח · **מתיש** – גורם לעייפות גדולה · **לנצל** – להשתמש בצורה טובה · **לתאם** – לקבוע מראש בהסכמה · **מתחשבים** – שמים לב לצרכים של מישהו ועוזרים · **משמעת** – עמידה בכללים ובמשימות גם כשקשה · **נשרפו** – (כאן) התעייפו מאוד ואיבדו את הרצון

חלק א': איתור מידע (רמה א')

1. כמה אימונים יש לדנה ביום, ובאילו שעות (פסקה א')?

2. ציינו שלוש דרכים שבהן דנה מספיקה ללמוד (פסקה ג').

3. מה דנה מפספסת בגלל השחייה (פסקה ו')?

חלק ב': הסקה, השוואה והבנת מונח (רמה ב')

4. דנה אומרת: "הבנתי שיותר זה לא תמיד טוב יותר" (פסקה ד'). מה אפשר להסיק מכך על הקשר בין מנוחה להצלחה? (הסקה)

5. השוו בין התגובה של דנה להפסד בעבר לבין תגובתה היום (פסקה ה'). מה השתנה, ואיך זה עוזר לה בלימודים? (השוואה)

6. הסבירו את המונח "להישרף" כפי שדנה משתמשת בו (פסקה ז'). מה, לדבריה, גורם לכך? (מונח)

חלק ג': טיעון והבעת עמדה (רמה ג')

7. יש הטוענים שספורטאים מצטיינים צריכים לקבל הקלות בלימודים (פחות מבחנים, ציון מותאם), ויש הטוענים שכל התלמידים צריכים לעמוד באותן דרישות. באיזו עמדה אתם תומכים? נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הראיון או מניסיונכם.

💡 (תזכורת לכתיבת תשובה מלאה: הצהרת עמדה ברורה + נימוק הגיוני + הוכחה או דוגמה)

☐ כתבתי עמדה ברורה ☐ הוספתי נימוק הגיוני ☐ הבאתי הוכחה או דוגמה

משימת כתיבה

8. בנו לוח זמנים שבועי לתלמיד או לתלמידה שמשלבים תחביב תובעני עם לימודים, והוסיפו שלוש עצות מן הראיון.

🎟️ כרטיס יציאה

1. משפט אחד מן הטקסט שאני זוכר/ת: _____

2. שאלה שעדיין יש לי: _____

איך הרגשתי בתרגול? ☐ 😀 ☐ 🙂 ☐ 😐 ☐ 😟

✏️ דף עבודה – 🔎 בלשי האמת: איך מזהים ידיעת כזב?

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

טקסט מידעי · כיתה ט' · מסלול רגיל

💡 "דחוף! תשתפו!" – כמה פעמים קיבלתם הודעה שמתחילה כך? חלק מן הידיעות שמסתובבות ברשת אינן נכונות, וחלקן אף נכתבו כדי להטעות. הטקסט שלפניכם יהפוך אתכם ל"בלשי אמת".

טקסט מידעי

🔎 בלשי האמת: איך מזהים ידיעת כזב?

הודעה אחת, שכבה שלמה

א ביום חמישי בערב הגיעה לקבוצת ההודעות של שכבת ט' תמונה של מכתב "רשמי": "בעקבות תקלה, יום ראשון יהיה יום חופשי לכל בית הספר". תוך עשר דקות ההודעה עברה בכל הקבוצות. היו מי שכבר תכננו טיול. ביום ראשון בבוקר התברר שאיש לא שלח את המכתב: מישהו העתיק סמל מאתר בית הספר, הוסיף טקסט, ושלח "בצחוק". עשרות תלמידים איחרו, וכמה אף לא הגיעו למבחן.

מה זו ידיעת כזב?

ב "ידיעת כזב", שמכונה לעתים בשמה הלועזי "פייק ניוז", היא מידע שקרי או מטעה שמוצג כאילו הוא חדשות אמיתיות. יש ידיעות כזב שנוצרות בטעות – מישהו הבין לא נכון והעביר הלאה. ויש כאלה שנוצרות בכוונה: כדי להצחיק, כדי למשוך צפיות ולהרוויח מפרסומות, כדי לפגוע באדם או כדי לשנות את דעת הציבור. אבל מה שמשותף לכולן הוא שהן מתפשטות מהר – לפעמים מהר יותר מן האמת.

למה אנחנו מאמינים?

ג ידיעות כזב מצליחות כי הן יודעות ללחוץ על הכפתורים הנכונים. הן מעוררות רגש חזק – פחד, כעס, שמחה – ורגש חזק מאיץ את האצבע שלוחצת "שתף" ומאט את המחשבה. הן מגיעות מאנשים שאנחנו מכירים וסומכים עליהם, ולכן אנחנו פחות חושדים. והן מספרות לנו לעתים קרובות בדיוק את מה שרצינו לשמוע. חוקרים קוראים לנטייה הזאת "הטיית האישור": אנחנו מקבלים בקלות מידע שמתאים לדעה שכבר יש לנו, ומפקפקים במידע שסותר אותה.

ארגז הכלים של הבלש

ד כדי לבדוק ידיעה, אפשר להשתמש בכמה כלים פשוטים. הכלי הראשון: לבדוק את המקור. מי פרסם? האם יש שם של כותב או של גוף אמין? הכלי השני: לחפש את הידיעה במקורות נוספים. אם אירוע גדול באמת קרה, סביר שגופי חדשות שונים ידווחו עליו. הכלי השלישי: לבדוק תאריך – לפעמים ידיעה ישנה "קמה לתחייה" שנים אחר כך. הכלי הרביעי: להסתכל על התמונה. אפשר לחפש אותה בחיפוש הפוך של תמונות ולגלות שצולמה במקום אחר, או שנערכה.

סימני אזהרה

ה יש גם סימנים שמעידים שכדאי לעצור: כותרת בצעקה עם הרבה סימני קריאה, מילים כמו "דחוף" או "מה שלא רוצים שתדעו", שגיאות כתיב רבות, היעדר פרטים מדויקים (מי? איפה? מתי?), ובקשה לשתף "לפני שימחקו". לא כל ידיעה כזאת שקרית – אבל כל אחת מהן מצדיקה בדיקה של עוד דקה.

גם תמונות וקולות

ו בשנים האחרונות קשה עוד יותר לזהות זיופים, כי אפשר ליצור במחשב תמונות, סרטונים ואפילו הקלטות קול שנראים ונשמעים אמיתיים לגמרי. לכן כדאי לשים לב לפרטים מוזרים – ידיים בעלות מספר אצבעות לא נכון, טקסט מטושטש ברקע, תנועות שפתיים שאינן מתאימות לדיבור – ובעיקר לזכור שהמשפט "ראיתי במו עיניי" כבר איננו הוכחה מספקת.

האחריות שלנו

ז בסופו של דבר, ידיעת כזב צריכה אותנו כדי להתפשט. בכל פעם שאנחנו עוצרים לפני שיתוף, אנחנו שוברים שרשרת. ואם שיתפנו בטעות? זה קורה לכולם. הדבר האמין ביותר לעשות הוא לכתוב באותה קבוצה: "התברר שזה לא נכון, סליחה." משפט קטן כזה הוא לא בושה. הוא סימן של מי שהאמת חשובה לו.

📚 **מילים חשובות: כזב** – שקר · **מטעה** – גורם לחשוב משהו לא נכון · **להאיץ** – לעשות מהר יותר · **לפקפק** – לא להאמין בקלות, לחשוד · **הטיית האישור** – הנטייה להאמין למה שמתאים לדעה שכבר יש לנו · **קמה לתחייה** – חזרה לחיים, חזרה להופיע · **מצדיקה** – נותנת סיבה טובה

חלק א': איתור מידע (רמה א')

1. מה היו התוצאות של המכתב המזויף ביום ראשון (פסקה א')?

2. ציינו שלוש מטרות שלשמן יוצרים ידיעות כזב בכוונה (פסקה ב').

3. מנו שלושה סימני אזהרה לידיעת כזב (פסקה ה').

חלק ב': הסקה, השוואה והבנת מונח (רמה ב')

4. מדוע, לדעתכם, האמינו התלמידים למכתב במהירות כזאת? הסבירו בעזרת שתי סיבות מפסקה ג'. (הסקה)

5. השוו בין ידיעת כזב שנוצרת בטעות לבין ידיעת כזב שנוצרת בכוונה (פסקה ב'). במה הן שונות, ובמה דומות? (השוואה)

6. הסבירו את המשפט "בכל פעם שאנחנו עוצרים לפני שיתוף, אנחנו שוברים שרשרת" (פסקה ז'). (מונח)

חלק ג': טיעון והבעת עמדה (רמה ג')

7. יש הטוענים שבית הספר צריך ללמד "בילוש מידע" כמקצוע קבוע, ויש הטוענים שזו אחריות של ההורים ושל הרשתות עצמן. באיזו עמדה אתם תומכים? נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הטקסט או מניסיונכם.

💡 (תזכורת לכתיבת תשובה מלאה: הצהרת עמדה ברורה + נימוק הגיוני + הוכחה או דוגמה)

☐ כתבתי עמדה ברורה ☐ הוספתי נימוק הגיוני ☐ הבאתי הוכחה או דוגמה

משימת כתיבה

8. קיבלתם בקבוצה ידיעה: "מחר נסגרים כל הקניונים בעיר – תשתפו!" כתבו את שלבי הבדיקה שתעשו (לפחות ארבעה), ואת ההודעה שתכתבו בקבוצה אחרי הבדיקה.

🎟️ כרטיס יציאה

1. משפט אחד מן הטקסט שאני זוכר/ת: _____

2. שאלה שעדיין יש לי: _____

איך הרגשתי בתרגול? ☐ 😀 ☐ 🙂 ☐ 😐 ☐ 😟

✏️ דף עבודה – 🎨 קיר אפור או קיר מדבר?

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

טור דעה · כיתה ט' · מסלול רגיל

💡 ציור ענק על קיר של בניין, משפט מרוסס על גשר, דמות צבעונית בתחנת אוטובוס. יש מי שרואים בזה אמנות שמחיה את העיר, ויש מי שרואים בזה הרס של רכוש. בטור שלפניכם כותבת תלמידת ט' את עמדתה – ומתמודדת עם הצד השני.

טור דעה

🎨 קיר אפור או קיר מדבר?

הקיר שבדרך לבית הספר

א כל בוקר אני עוברת ליד קיר ארוך ליד המרכול. עד לפני שנה הוא היה אפור, מתקלף, עם כמה שרבוטים של שמות. ואז, בשבוע אחד, הוא השתנה: מישהו צייר עליו לווייתן כחול ענק ששוחה בין בניינים, ובתוכו ילדים שמשחקים. אנשים עצרו לצלם, זקנים ישבו על הספסל מולו, ולראשונה ראיתי את השכנים מדברים זה עם זה. אז מה זה – ונדליזם, או מתנה לשכונה?

הצד השני: זה לא שלך

ב אני רוצה להתחיל דווקא מן הטענות של מי שמתנגדים, כי יש בהן הרבה צדק. קיר שייך למישהו – לבעלי הבניין, לעירייה או לכל הדיירים יחד. מי שמרסס עליו בלי רשות לוקח לעצמו משהו שאינו שלו. ומי קובע מה "יפה"? לווייתן אחד יכול למצוא חן בעיני, אבל אותו ריסוס מאפשר גם לכתוב קללות, לרסס סמלים פוגעים או "לחתום" שם בכל פינה. ניקוי קירות עולה כסף רב, ואת הכסף הזה משלמים כולנו.

אמנות ששייכת לכולם

ג ובכל זאת, אני חושבת שאמנות רחוב היא אחת מצורות האמנות החשובות של הדור שלנו. מוזיאון הוא מקום נפלא, אבל צריך להגיע אליו, לפעמים לשלם, ולפעמים להרגיש שייכים. אמנות רחוב מגיעה אלייך. היא לא שואלת אם יש לך כרטיס. היא מדברת אל מי שהולך לעבודה, אל ילד בדרך לגן, אל קשישה שיושבת על ספסל. היא הופכת את העיר לגלריה פתוחה.

קול למי שאין לו במה

ד לאמנות רחוב יש גם כוח חברתי. לאורך ההיסטוריה, אנשים שלא הייתה להם במה – שלא קיבלו מקום בעיתון או בגלריה – כתבו וציירו על קירות כדי שישמעו אותם. גם היום, ציור קיר יכול לספר את הסיפור של שכונה, להנציח דמות מקומית אהובה או לעורר שאלה חשובה. "הקיר לא שותק," אמר לי פעם צייר צעיר מהשכונה. "הוא רק מחכה שמישהו ייתן לו מילים."

אז איפה עובר הגבול?

ה אחרי שחשבתי הרבה, הגעתי למסקנה שהשאלה איננה "אמנות או ונדליזם", אלא שאלה של רשות וכבוד. ציור על רכוש פרטי בלי הסכמת הבעלים הוא פגיעה, גם אם הוא יפה. כתובת שמטרתה לפגוע, להשפיל או "לסמן שטח" איננה אמנות, גם אם היא צבעונית. לעומת זאת, ציור שנעשה ברשות, שמכבד את המקום ואת האנשים החיים בו – הוא אמנות במלוא מובן המילה.

ההצעה שלי

ו לכן אני מציעה לבית הספר ולעירייה לעשות צעד אמיץ: להקצות "קירות פתוחים" – קירות חוקיים שבהם בני נוער יכולים לצייר, בליווי אמנים מקומיים, אחרי שהשכנים הביעו את דעתם. כך האנרגיה והיצירתיות של הנוער לא יופנו לפינות חשוכות, אלא יקבלו מקום מכובד, גלוי ומשותף. וגם הקיר האפור ליד בית הספר שלנו מחכה כבר שנים.

סוף דבר

ז בשבוע שעבר ראיתי ילדה קטנה מצביעה על הלווייתן ושואלת את אמא שלה: "מי צייר את זה?" האמא ענתה: "מישהו שאהב את השכונה." אולי זה המבחן הכי פשוט: אם הציור נעשה מתוך אהבה למקום ולאנשים, ובדרך שמכבדת אותם – הוא מתנה. אם לא – הוא רק כתם, צבעוני ככל שיהיה.

📚 **מילים חשובות: ונדליזם** – הרס או קלקול מכוון של רכוש · **שרבוט** – ציור או כתב מהיר ולא מסודר · **רכוש** – דבר ששייך למישהו · **גלריה** – מקום שבו מציגים יצירות אמנות · **להנציח** – לשמור את הזיכרון של מישהו או משהו לאורך זמן · **להקצות** – לקבוע ולתת למטרה מסוימת · **במלוא מובן המילה** – באופן מלא ואמיתי

חלק א': איתור מידע (רמה א')

1. אילו שינויים קרו ליד הקיר אחרי שצויר הלווייתן (פסקה א')?

2. ציינו שתי טענות של המתנגדים לאמנות רחוב (פסקה ב').

3. מה ענתה האמא לילדה ששאלה מי צייר את הלווייתן (פסקה ז')?

חלק ב': הסקה, השוואה והבנת מונח (רמה ב')

4. מדוע, לדעתכם, בחרה הכותבת להציג קודם את טענות המתנגדים? מה זה תורם לאמינות שלה? (הסקה)

5. השוו בין מוזיאון לבין אמנות רחוב, לפי פסקה ג'. (השוואה)

6. הסבירו את המונח "ונדליזם", ואת ההבחנה שעושה הכותבת בינו לבין אמנות (פסקה ה'). (מונח)

חלק ג’: טיעון והבעת עמדה (רמה ג’)

7. האם לדעתכם כדאי שבית הספר יקצה קיר שעליו תלמידים יוכלו לצייר באופן חופשי? הביעו עמדה, נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הטור או מניסיונכם.

💡 (תזכורת לכתיבת תשובה מלאה: הצהרת עמדה ברורה + נימוק הגיוני + הוכחה או דוגמה)

☐ כתבתי עמדה ברורה ☐ הוספתי נימוק הגיוני ☐ הבאתי הוכחה או דוגמה

משימת כתיבה

8. תכננו ציור לקיר בבית הספר: מה יצויר, איזה מסר הוא מעביר, ואיך תדאגו שיהיה ”ברשות ובכבוד” (8–10 שורות).

🎟️ כרטיס יציאה

1. משפט אחד מן הטקסט שאני זוכר/ת: _____

2. שאלה שעדיין יש לי: _____

איך הרגשתי בתרגול? ☐ 😀 ☐ 🙂 ☐ 😐 ☐ 😟

✏️ דף עבודה – 🌍 חברה לעט מקצה העולם

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

כתבה · כיתה ט' · מסלול רגיל

💡 תלמידים בישראל ובני נוער בקהילה יהודית קטנה מעבר לים התחילו להתכתב כחלק מפרויקט בית ספרי. מה יש לנער מכאן ולנערה משם לספר זה לזה? הכתבה שלפניכם מספרת על חברות שחוצה יבשות.

כתבה

🌍 חברה לעט מקצה העולם

מכתב ראשון

א "שלום, קוראים לי מיכאלה, אני בת 14 וגרה בעיר גדולה בדרום אמריקה. בבית הספר היהודי שלנו לומדים 80 תלמידים מכל הגילים. אני אוהבת לרקוד, ואני לא יודעת הרבה עברית, אז סליחה על הטעויות." כך נפתח המכתב הראשון שקיבלה נועם, תלמידת ט' בדרום הארץ, בתחילת השנה. "הדבר הראשון ששמתי לב אליו," היא מספרת, "זה שהיא כתבה בעברית. בשבילי. זה ריגש אותי."

איך זה התחיל

ב הפרויקט נולד ביוזמת מורה לאנגלית בבית הספר של נועם, שקיבלה פנייה מקהילה יהודית קטנה שביקשה לחזק את הקשר של בני הנוער שלה עם ישראל. ארבעים תלמידים מכל צד הצטרפו. כל זוג מתכתב פעם בשבועיים, בתערובת של עברית, אנגלית וקצת ספרדית, ופעם בחודש מתקיים מפגש וידאו משותף לכל הקבוצה. "רצינו שזה לא יהיה עוד פרויקט של 'תרומה'," מסבירה המורה. "רצינו שזה יהיה מפגש בגובה העיניים."

מה מפתיע בצד השני

ג התלמידים מכאן הופתעו לגלות כמה הקהילה משם קטנה – ועד כמה היא פעילה. "בכל שבת יש להם ארוחה משותפת לכל הקהילה," מספר יובל, תלמיד ט'. "אצלנו כל משפחה לבד. פתאום הבנתי שלהיות יהודי שם זה משהו שעושים יחד, בכוונה." מיכאלה, מצדה, הופתעה לשמוע שבישראל לא צריך להסביר לאף אחד מה זה חנוכה, ושבחג כל הרחוב מריח מסופגניות.

שאלות לא פשוטות

ד לא כל השיחות קלות. בני הנוער מהקהילה סיפרו על התמודדויות שהישראלים לא הכירו: להיות הילד היחיד בכיתה שאינו מגיע לבית הספר בחג, להסביר שוב ושוב לחברים מה זה "כשר", ולפעמים להיתקל באמירות לא נעימות. "הבנתי כמה דברים אני לוקח כמובן מאליו," אומר יובל. "כאן החגים הם חופש לכולם. שם, כל חג הוא החלטה."

גם הם לימדו אותנו

ה המורה מדגישה שהקשר פועל בשני הכיוונים. "התלמידים שלנו הגיעו עם הנחה שהם אלה שילמדו את בני הנוער שם על ישראל. בסוף, הם למדו מהם לא פחות: על קהילה, על גאווה בזהות, ועל האומץ להיות שונה." נועם מסכימה: "מיכאלה לימדה אותי שיר שבת שהם שרים בלחן שלא הכרתי בכלל. עכשיו אנחנו שרים אותו גם אצלנו בבית."

העולם קטן, הקשר גדול

ו בסוף השנה הקבוצות הכינו יחד "ספר משותף": כל זוג כתב עמוד אחד על מנהג משפחתי, בשתי שפות. הספר הודפס בשני עותקים – אחד לכל צד של הים. "זה הדבר הכי משמעותי שעשיתי השנה," אומרת נועם. "לא בגלל הציון. בגלל שעכשיו יש לי חברה בצד השני של העולם, ואנחנו מבינות זו את זו גם כשהעברית שלה שבורה והספרדית שלי עוד יותר."

מה הלאה

בשנה הבאה מתכננים בשני בתי הספר להרחיב את הפרויקט לשכבות נוספות, ואולי אף לארגן ביקור הדדי. בינתיים, נועם ומיכאלה ממשיכות להתכתב גם בלי שהמורה מבקשת. "בהודעה האחרונה," מחייכת נועם, "היא כתבה לי: 'את החברה שלי מישראל.' ואני עניתי: 'ואת החברה שלי מהבית השני.'" ואולי, כשייפגשו סוף סוף, יתברר ששתיהן כבר יודעות לשיר יחד גם את השיר ההוא, בלחן של הבית השני.

📚 **מילים חשובות: תפוצות** – מקומות בעולם מחוץ לישראל שבהם חיות קהילות יהודיות · **קהילה** – קבוצת אנשים שחיים יחד וקשורים זה לזה · **יוזמה** – רעיון שמישהו מתחיל ומוביל · **בגובה העיניים** – ביחס שווה, בלי שאחד מעל השני · **כמובן מאליו** – בלי לחשוב שזה מיוחד · **הדדי** – של שני הצדדים, זה לזה · **לחן** – מנגינה

חלק א': איתור מידע (רמה א')

1. ציינו שלושה פרטים שמיכאלה סיפרה על עצמה במכתב הראשון (פסקה א').

2. באיזו תדירות מתכתבים הזוגות, ובאילו שפות (פסקה ב')?

3. אילו התמודדויות של בני הנוער מהקהילה מתוארות בפסקה ד'?

חלק ב': הסקה, השוואה והבנת מונח (רמה ב')

4. מה אפשר להסיק מדברי יובל: "להיות יהודי שם זה משהו שעושים יחד, בכוונה"? (הסקה)

5. השוו בין ההנחה של התלמידים הישראלים בתחילת הפרויקט לבין מה שגילו בסופו (פסקה ה'). (השוואה)

6. הסבירו את המונח "בגובה העיניים" (פסקה ב'), והראו בעזרת דוגמה מן הכתבה שהקשר אכן היה כזה. (מונח)

חלק ג': טיעון והבעת עמדה (רמה ג')

7. יש הטוענים שכל תלמיד בישראל צריך להכיר באופן אישי בני נוער מקהילות יהודיות בעולם, ויש הטוענים שזה לא תפקידו של בית הספר. באיזו עמדה אתם תומכים? נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הכתבה או מניסיונכם.

💡 (תזכורת לכתיבת תשובה מלאה: הצהרת עמדה ברורה + נימוק הגיוני + הוכחה או דוגמה)

☐ כתבתי עמדה ברורה ☐ הוספתי נימוק הגיוני ☐ הבאתי הוכחה או דוגמה

משימת כתיבה

8. כתבו מכתב ראשון לחבר או לחברה לעט בקהילה יהודית מעבר לים (8–10 שורות): הציגו את עצמכם, ספרו על מנהג אחד מן הבית, ושאלו שתי שאלות.

🎟️ כרטיס יציאה

1. משפט אחד מן הטקסט שאני זוכר/ת: _____

2. שאלה שעדיין יש לי: _____

איך הרגשתי בתרגול? ☐ 😀 ☐ 🙂 ☐ 😐 ☐ 😟

✏️ דף עבודה – 🤔 שאלות שאין להן תשובה בסוף הספר

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

טקסט עיוני · כיתה ט' · מסלול רגיל

💡 מה הופך מעשה לטוב? האם אני אותו אדם שהייתי בכיתה א'? למה בכלל אנחנו כאן? אלה שאלות פילוסופיות, ואין להן תשובה בסוף הספר. הטקסט העיוני שלפניכם מזמין אתכם לחשוב עליהן – ולגלות שאתם כבר פילוסופים.

טקסט עיוני

🤔 שאלות שאין להן תשובה בסוף הספר

כל ילד הוא פילוסוף

א מי שבילה פעם זמן עם ילד בן ארבע מכיר את השאלה "למה?", שחוזרת שוב ושוב עד שהמבוגר מתייאש. "למה השמיים כחולים? למה צריך לישון? למה סבתא מתה?" ילדים קטנים שואלים שאלות פילוסופיות בלי לדעת שזה מה שהן. עם השנים רובנו מפסיקים לשאול, כי מתרגלים לתשובות או כי מתביישים. הפילוסופיה, במובן הפשוט ביותר, היא האומץ להמשיך לשאול "למה?" גם כשנדמה שהתשובה ברורה.

מה זו שאלה פילוסופית?

ב שאלה פילוסופית שונה משאלה במתמטיקה או בהיסטוריה. לשאלה "כמה זה שבע כפול שמונה?" יש תשובה אחת נכונה. לשאלה "באיזו שנה הוקמה המדינה?" אפשר למצוא תשובה בספר. אבל לשאלות כמו "האם תמיד אסור לשקר?" או "מה הופך מישהו לחבר אמיתי?" אין תשובה שאפשר לבדוק במעבדה. ובכל זאת, יש תשובות טובות יותר וטובות פחות: תשובות מנומקות, שבודקות מקרים שונים ומתמודדות עם טענות נגד.

דע את עצמך

ג אחת הקריאות הפילוסופיות העתיקות ביותר היא "דע את עצמך", שנחקקה לפי המסורת בכניסה למקדש ביוון העתיקה. לפי הרעיון הזה, לפני שאדם מנסה להבין את העולם, עליו להבין את עצמו: מה הוא באמת רוצה, במה הוא מאמין, ולמה. גם במקורות היהודיים יש רעיון קרוב. במשנה, במסכת אבות, נאמר: "אם אין אני לי – מי לי? וכשאני לעצמי – מה אני? ואם לא עכשיו – אימתי?" שלוש שאלות קצרות, שאפשר לחשוב עליהן כל החיים.

ניסוי מחשבתי: הספינה

ד פילוסופים אוהבים "ניסויים מחשבתיים" – סיפורים דמיוניים שעוזרים לחשוב. הנה אחד עתיק: לספינה עץ ישנה מחליפים, במשך שנים, קרש אחרי קרש, עד שלא נשאר בה אף קרש מקורי. האם זו עדיין אותה ספינה? ואם מישהו אסף את כל הקרשים הישנים ובנה מהם ספינה – איזו מהשתיים היא "המקורית"? השאלה נשמעת משעשעת, אבל היא נוגעת בנו: גם התאים בגוף שלנו מתחלפים, והדעות שלנו משתנות. מה בכל זאת הופך אותי ל"אני"?

טוב ורע בכיתה

ה שאלות על טוב ורע אינן רק בספרים עבים. הן מופיעות בכל יום בכיתה: האם להגיד למורה שחבר העתיק? האם מותר לשקר כדי לא לפגוע ברגשות של מישהו? האם הוגן שכולם יקבלו אותו ציון על עבודה קבוצתית? פילוסופים הציעו דרכים שונות לחשוב על כך. יש שאמרו שצריך לבדוק את התוצאות – מה יביא הכי הרבה טוב. יש שאמרו שיש כללים שאסור להפר בשום מצב. ויש שאמרו לשאול: מה היה עושה אדם טוב והגון במקומי?

למה זה טוב לנו?

1 בבתי ספר בכמה מדינות מלמדים פילוסופיה כבר מגיל צעיר, בשיחות "קהילת חקירה": יושבים במעגל, קוראים סיפור קצר, ושואלים יחד. מורים שמנחים שיחות כאלה מספרים שהתלמידים לומדים להקשיב, לנמק, לשנות דעה בלי להתבייש, ולכבד את מי שחושב אחרת. "בשיחה פילוסופית אין מנצחים," אומרת מורה שמנחה מעגלים כאלה בחטיבת ביניים. "יש רק אנשים שחושבים טוב יותר בסוף השיחה מאשר בתחילתה."

שאלה לדרך

2 אז בפעם הבאה שתשאלו את עצמכם שאלה "גדולה מדי" – מה הטעם, מה צודק, מי אני – אל תמהרו לגרש אותה. שבו איתה רגע. כתבו אותה. שאלו חבר מה הוא חושב. ייתכן שלא תמצאו תשובה סופית. אבל בדרך תמצאו משהו חשוב לא פחות: את הקול שלכם.

📚 **מילים חשובות: פילוסופיה** – תחום של חשיבה על שאלות גדולות: מה טוב, מה נכון, מי אני · **מנומקת** – שיש בה הסבר והוכחה · **נחקקה** – נחרטה, נכתבה באבן · **אימתי** – מתי (בלשון עתיקה) · **ניסוי מחשבתי** – סיפור דמיוני שעוזר לחשוב על שאלה · **להפר** – לא לקיים (כלל, הבטחה) · **הגון** – ישר, הוגן

חלק א': איתור מידע (רמה א')

1. הביאו שתי דוגמאות לשאלות פילוסופיות מתוך פסקה ב'.

2. מה נאמר במשנה במסכת אבות, לפי פסקה ג'?

3. ציינו שלוש דרכים שהציעו פילוסופים לחשוב על טוב ורע (פסקה ה').

חלק ב': הסקה, השוואה והבנת מונח (רמה ב')

4. מדוע, לדעתכם, מפסיקים רוב האנשים לשאול "למה?" כשהם גדלים? מה אפשר להסיק מכך על הצורך בלימוד פילוסופיה? (הסקה)

5. השוו בין "דע את עצמך" לבין "אם אין אני לי – מי לי?" (פסקה ג'). מה משותף לשני הרעיונות, ובמה הם שונים? (השוואה)

6. הסבירו מהו "ניסוי מחשבתי", ומה הקשר בין ניסוי הספינה לבין השאלה "מי אני?". (מונח)

חלק ג': טיעון והבעת עמדה (רמה ג')

7. יש הטוענים שצריך להוסיף לתוכנית הלימודים בחטיבה שיעור פילוסופיה קבוע, ויש הטוענים שזה בזבוז זמן על שאלות שאין להן תשובה. באיזו עמדה אתם תומכים? נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הטקסט או מניסיונכם.

💡 (תזכורת לכתיבת תשובה מלאה: הצהרת עמדה ברורה + נימוק הגיוני + הוכחה או דוגמה)

☐ כתבתי עמדה ברורה ☐ הוספתי נימוק הגיוני ☐ הבאתי הוכחה או דוגמה

משימת כתיבה

8. בחרו אחת מן הדילמות בפסקה ה' (למשל: האם מותר לשקר כדי לא לפגוע?). כתבו פסקת עמדה, והתמודדו עם טענה נגדית אחת (8–10 שורות).

🎟️ כרטיס יציאה

1. משפט אחד מן הטקסט שאני זוכר/ת: _____

2. שאלה שעדיין יש לי: _____

איך הרגשתי בתרגול? ☐ 😀 ☐ 🙂 ☐ 😐 ☐ 😟